

Lærere og Præster i Helsingør fra Reformationen til 1617.

Ved **Holger Fr. Rørdam.**

Afdøde Stud. mag. **Otto Carøe** († 2 Decbr. 1876) samlede i sine sidste Leveaar Bidrag til Helsingørs Historie; navnlig interesserede det ham at fremskaffe rigeligere Oplysninger om Lærerstanden ved Helsingørs Skole i ældre Tid end de ufuldstændige, der findes i Hundrups Skrift om dette Emne (i Indbydelsesskrift fra Roskilde Cathedral-skole 1860). Ved at gennemgaa de endnu bevarede gamle Kæmnerregnskaber og Raadstueprotokoller lykkedes det ham at finde ikke saa lidt, som hidtil havde være ubekjendt eller dog ubenyttet. Men desværre blev han bortreven af Døden, inden han havde faaet Lejlighed til at afslutte sine Samlinger eller udarbejde det samlede til et hele. Da det imidlertid var mig bekjendt, at hans Optegnelser vare komne til det kgl. Bibliothek, og da han oftere, medens han levede, havde raadført sig med mig angaaende det Arbejde, han havde under Hænder, har jeg fundet Anledning til at gennemgaa hans efterladte Samlinger om Lærerne ved Helsingørs Skole i det 16de og Begyndelsen af det 17de Aarhundrede. Paa Grundlag af hvad jeg der har fundet og ved Benyttelsen af andre Kilder har jeg sammenstillet følgende, der forhaabentlig vil have Interesse, i alt Fald for Personalhistorikere.

Af en tilfældig Omtale i et Brev fra 1483 vide vi, at der allerede dengang fandtes en Skole i Helsingør¹⁾; men det er dog først nogen Tid efter Reformationen, at vi faa bestemtere Efterretninger om den. Som den første os bekendte Donation, Skolen fik, kunde nævnes, at Kong Christian III den 9de Maj 1555 henlagde Kongetienden af Udsundby til Underholdning af Skolemesteren og Degne-
renten af Tikjøb Sogn til Høreren i Helsingør²⁾. Samme Konge gav 6 Skoledisciple fri Kost paa Kronborg Slot mod at de »skulde synge og gjøre Tjeneste udi Sognekirken i Helsingør«. I Frederik II's Tid, der er saa betydningsfuld for de lærde Skoler paa Grund af de rige Midler, som denne Konge henlagde til Lærernes Lønning og Disciplenes Underholdning, fik ogsaa Helsingør Skole større Midler til sin Bestaaen. Navnlig kunde fremhæves, at »30 Personer af Skolen med Skolemester og Hørere« den 27de September 1573 fik fri Underholdning i Hospitalet, det tidligere Sortebrødre Kloster, og Disciplene tillige fri Bolig sammesteds³⁾, hvor Skolens Lokale som synes ogsaa havde været, lige siden de udstrakte Klosterbygninger efter Reformationen vare overdragne til Byen.

1. Skolemestere i Helsingør.

1. **Mattis Truelsen** var 1551 Skolemester i Helsingør, da han tiltaltes af Stiftslensmand Jakob Brockenhus for nogen Forseelse, men slap med en stræng Forpligtelse om ikke senere at begaa noget, der kunde give Anledning til Klage over ham⁴⁾.

2. **Gregorius** kjendes kun af Kæmnerens Regnskab for 1556, hvori findes en Notits om, at der udgaves 12 Sk.

¹⁾ Aarsberetning for det kgl. Gehejmearkiv, III, Tillæg, S. 16.

²⁾ Hofman, Foundationer, VII, 65. Christian III's Hist, Suppl. S. 145.

³⁾ Hofman, Foundationer, VII, 84.

⁴⁾ Helsingørs Tingbog i Gehejmearkivet.

»til Vognleje for Gregorius Skolemester, den Tid jeg handlede med hannem i Kjøbenhavn, at han foer derfra og hid til Byen og (til)sagde Tjeneste«. Hvor længe han har været i denne Tjeneste, er os ikke bekendt. Ventelig har der været en eller flere Skolemestere mellem ham og den næste i Rækken, som kjendes.

3. **Hans Christensen Sthen** var født i Roskilde ¹⁾, vistnok henimod den Tid, da Reformationen gennemførtes her i Landet. Hans Fødselsdag var den 25de November, men Aaret er ikke bekendt ²⁾. Hans Forældre døde tidlig. I et af sine Skrifter omtaler han lejlighedsvis, at han havde været i Tydskland ³⁾, ventelig har det været i hans unge Aar, at han efter den Tids Skik har opholdt sig en Tid ved et eller flere tyske Universiteter. Efter sin Hjemkomst blev han i Aaret 1565 kaldet fra Kjøbenhavn til Skolemester i Helsingør ⁴⁾. Til dette Embede hørte ogsaa, at han skulde forrette Degnetjeneste i S. Olai Kirke, samt prædike for de syge i Helliggesthus ⁵⁾. Særlig gjorde han sig bemærket ved den Iver, han viste for med sine Disciple at opføre dramatiske Forestillinger, eller som man dengang sagde »Spektakel og Lege«, ved Jul, Fastelavn og andre Festtider, til Underholdning for Byens Borgere, At man har skjønnet paa denne hans Iver, ses deraf, at han i den Anledning jævnlig betænkte med Gaver af Kæmnerkassen. Som Exempel kunne følgende Regnskabsposter

¹⁾ Han kalder sig i sine Skrifter Hans Christensøn Sthenius Roschil-densis.

²⁾ Jvfr. Brandt og Helveg, Den danske Psalmedigtning, I. Forfatternes Levnedsløb, S. 26—27.

³⁾ Hist. Tidsskrift V, 530.

⁴⁾ Se det Vidnesbyrd (meddeles nedenfor S. 315—16), som Byøvrigheden i Helsingør gav ham ved hans Bortrejse fra Staden, i hvilket der forøvrigt er nogen Uklarhed i Tidsregningen.

⁵⁾ I Kæmnerregnskabet 1565—66 opføres følgende Post: »End fik Hans Christensen Halvdelen af hans Løn for hans Prædiken og hans Tjeneste, som han gjorde i Helliggesthus om Søndagen, og om Tirsdagen i Sognekirken — 5 enkende Daler«.

anføres: »Den 12te Januarii (1566) gav jeg Hans Christensen, som Borgmestere og Raad forærede hannem med for sin Spektakel og Leg, som han gjorde udi Jul forgangen, gav jeg hannem rund Mynt 10 Mark«. »Den 2den Dag Martii (1566) gav jeg Hans Christensen, som Borgmestere og Raad forærede hannem med for sin Spektakel og Lege, han gjorde udi Fastelavn næst forgangen, rund Mynt 12 Mark«¹⁾.

Allerede i Aaret 1566 forlod Hans Christensen Sthen dog indtil videre Skolemesterstillingen for at overtage det ham tilbudte Kapellani ved Helsingørs Sognekirke. Herom indeholder Stadens Raadstuebog følgende Beretning:

»Anno Domini 1566 den 12te Dag Julii paa Helsingørs Raadstue, nærværendes Borgmestere, menige Raad og Byfoged, item Hr. Rasmus, Sogneherre²⁾, Frants Laursen³⁾, item af Borgerne Hans Skoning, Frederik Lejel, Jørgen Maer, David Hansen, Oluf Hellesen, Johan Bus, Rasmus Bager, Frants Persen, Anders Korn, Povl Thomsen, Hans Terning, Klavs Kurvemager, Jakob Krogemager og Hans Middenthue, blev denne Forandring gjort med Hr. Rasmus's Samtykke, at [der] blev tilkjendegivet, hvorledes denne Dannemand Hr. Hans, som en Tid lang haver været Kapellan og Medtjener her i Sognekirken, haver ladet opsiges ved forskrevne Hr. Rasmus samme sin Tjeneste, og agter nu tilkommende første S. Michels Dag at give sig herfra; derfor at være fornøden udi Tide at tiltænke, hvorledes en anden Person i den Sted bedst bekommes kan. Og efter lang Samtale om en anden Person

1) Jvfr. Hist. Tidsskrift V, 502 ff., hvor P. V. Jacobsen først henledte Opmærksomheden paa de Bidrag til de dramatiske Forestillingers Historie, som de helsingørske Tingbøger indeholde.

2) Om denne skal nærmere Oplysninger senere meddeles.

3) Frants Lauritsen var en i sin Tid vel bekendt Mand, først Skriver paa Kronborg, siden paa Dragsholm, endelig Hospitalsforstander og Borgmester i Helsingør. 1579 gav han og hans Hustru Bente Povlsdatter en Døbefont af purt Messing til St. Olai kirke, som Indskriften paa samme vidner. (Afskr. i Ny kgl. Saml. 647. 4to).

i saadan Tjeneste at tilkalde, da, i Guds Navn, blev givet Stemme paa Hans Christensen, som nu er Skolemester, om han vil sig understaa saadan Kirketjeneste at vedtage, dog at det kan ske med D. Hans Albretsens Superattendants Vilje og Samtykke, og det samme bejaede forskrevne Hr. Rasmus nu. Blev ogsaa besluttet af dennem alle, som var idag tilstede. — Derefter blev forskrevne Hans Christensen personlig tilkaldet, og hannem om saadan Tjeneste er foreholdt. Og efter han herom haver givet sit Gjen-svar fra sig, haver han det indgaaet og bejaet med de Vilkaar, for er meldte, og haver tilsagt saadan Tjeneste, at han skal prædike thøsser (3: to Gange) om Søndage, Morgen til Ottesang og om Aftenen til Aftensang, item om Tirsdagen og om Fredagen for Middag her udi Sognekirken, og søge sygt Folk, naar han derom lovligen til-siges. Sammeledes bevilgede Hans Christensen og lovede at være behjælpelig med Sangen i Kirken, den Stund Peder Hører tager Orgeværket vare, saa længe [til] en anden kan komme i den Sted. Herimod skal for^{ne} Hans Christensen have om Aaret til vis Løn tredive Daler og hans visse Hus og Bolig, som Kapellanen er tilskikket. Item om den smaa Redsel og Rente, som kan falde, derom forliges han med Hr. Rasmus mellem dem selv.

I de helsingørske Kæmnerregnskaber findes endvidere følgende: »Den Tid Hans Christensen, Skolemester, og Peder Mortensen, Hører, fore til Bispen i Kjøbenhavn og bleve samtykte, at for^{ne} Hans skulde blive Kapellan her i Sognekirken, og for^{ne} Peder at blive Skolemester i hans Sted, da betalte jeg deres Vognleje fra Kjøbenhavn, og gav jeg 1 enkende Daler. Item den Tid for^{ne} Hans Christensen blev efter Bispens Skrivelse fordret at møde udi Antvorskov og blev, udi Guds Navn, ordineret til Præst, da for den Aarsag han var kaldet og samtykt af Borgmestere og Raad og Menigheden her udi Byen til en Kapellan, blev og der bevilget at holde hannem paa samme hans Rejse hans Fortæring, og dertil at betale haver jeg

givet hannem udi runde Daler 6 enkende Daler 10 Sk. rund Mynt. End til samme hans Fortæring gav jeg hannem udi Klippinge 29 Mark 8 Sk.« — Da Hans Christensen senere atter tiltraadte Rektorembedet, ville vi nedenfor paany komme til ham.

4. **Peder Mortensen**, der tidligere havde været Hører ved Skolen, blev nu Rektor. Herom findes under 12te Juli 1566 følgende i Raadstuebogen: »Samme Tid er og raadslaget om en Person at bekomme i Hans Christensens Sted til Skolen for en Skolemester, og blev givet Stemmer paa Peder Mortensen, som nu er Hører, hannem at kalde til en Skolemester med Superintendentens og Sogneherrens Samtykke. Item blev han da og tilkaldet personlig, og er hannem i lige Maade foreholdet, og efter hans Gjensvar haver han saadan Skoletjeneste vedtaget og bejaet med deres Samtykke, derudi ere raadende. Item hans Tjeneste, som falder og begiver sig i Skolen, veed han selv, hvad den udkræver med flittig Indseende og god Varetægt baade hos Optugtelsen med gode Sæder og hos Lærdommen med flittig Undervisning, og saa tage flitteligen vare i Kirken med Sangen hver Dag, saa ofte han ikke med Orgeværket er forhindret. Og skal han tage Orgeværket vare først et Aar om, saa længe [til] andre Raad dertil findes. Item end skal for^{ne} Peder Mortensen prædike i Sygestuen udi Helliggest alle Søndage om Middagen, naar Klokken er tolv; og denne Tjeneste samtykte han altsammen. Herimod skal han have om Aaret til vis Løn tredive Daler baade for Skolen, Orgeværket og hans Prædiken, som sagt er, og dertil med hans fri Kost hos den, han vorder tilskikket, med hans visse Hus og Bolig, som Skolemesteren er tilskikket«. — Den 15de November samme Aar bemærkes i Raadstuebogen, at Sognepræsten »Hr. Rasmus lovede at holde Skolemesteren og Høreren til Underholdning, Mad og Øl til redelig Spise og Nødtørft fra Mandag næst kommende regnende et Aar om, og skal han have til Betaling for hver deres Kost om Aaret 24

Daler udi danske Pendinge«. — Peder Mortensen skal være død i Avgust 1568¹⁾. Eller skulde han mulig være den Petrus Martini, som 30. April 1568 viedes til Kapellan i Helsingborg?

5. **Mogens Pedersen Trane**, født i Viborg, blev derpaa Rektor²⁾. I Kæmnerregnskabet bemærkes: »Ved Michaelis 1568 betalte jeg Hr. Hans Christensen, Kapellan, som Mogens Persen, Skolemester, fortærede hjemme til hans, der han var kommen hid fra Kjøbenhavn, før han blev annammet i Tjeneste og fik Kost til Hr. Rasmuses. Var han der 6 Dage til Mad og Øl, gav jeg Hr. Hans 4 $\frac{1}{2}$ Mk.«. Den 10de Juli 1570 aflagde »Mogens Trane, Skolemester«, Vidnesbyrd for Retten i Helsingør i en Sag angaaende tvende af Skolens Disciple; men henimod Slutningen af samme Aar blev han kaldet til Præst i Førslov og Grefvie i Bjerre Herred i Skaane; 1581 blev han tillige Provst i Nørre Aasbo og Bjerre Herreder³⁾, hvilke Stillinger han beklædte til sin Død den 14de Januar 1613. I Førslov Kirke findes Epitafier over ham og hans Hustru. Af hans Børn kjendes Sønnerne: Peder Mogensen Trane, der vil blive omtalt nedenfor blandt Hørerne, og Søren Mogensen Trane, der blev Faderens Eftermand i Førslov⁴⁾.

6. Hr. **Hans Christensen Sthen** blev nu atter Skolemester, dog uden derfor at opgive sit Embede som Kapellan ved S. Olai Kirke. Herom læses i Raadstuebogen:

»Anno Domini 1570 den 6. Novembris paa Raadstuen nærværendes Henrik Mogensen, Jakob Hansen, Borgmestere, Andres Saxen, Hans Nielsen, Mads Laursen, Jørgen Maer, Frederik Lejel, David Hansen, Raadmænd, Rasmus Hansen, Byfoged, tilsagde Hr. Hans Christensen, Kapellan,

¹⁾ Thura, Valvæ scholarum apertæ, msc. Hundrup siger, at han døde i Maj 1568.

²⁾ Mulig var han en Søn af Hans Tavsens bekendte Beskytter i Reformatiønsaarene, Borgmester Peder Trane i Viborg.

³⁾ Jvfr. min Kbhvns Univ. Hist. IV, 478.

⁴⁾ Cawallin, Lunds Stifts Herdaminne, IV, 258—59.

Borgmestere og Raad sin Tjeneste for en Skolemester i Byskolen her i Helsingør at ville vare og fuldgjøre al den vanlige og børlige Tjeneste, som hos Ungdommen falder baade i Skolen og uden, med al flittig Undervisning, ærlig Optugtelse og Fremdrag, saa meget mueligt er, og Gud giver Naade til. For samme hans Tjeneste udi Skolen og Kirken er hannem lovet aarlig Løn, Summa 60 Mark danske. Item tilsagde og Hr. Hans nu hver Løvedag efter Middag at skulle sjunge Diskant i Koret til Aftensang, Ungdommen dermed at øve og forbedre, og derfor er hannem tilsagt at skulle have om Aaret 15 Mark. Item efterdi Hr. Hans er bosiddende og selv holder sin Kost, er hannem samtykt og tilsagt at skulle have derfor om Aaret, Summa 75 Mark. Item tilsagde han og at ville til sig annamme Hørerens Rasmus og hannem holde hans Kost og Underholdning fore til Mad og Øl. Derfor skal Hr. Hans have om Aaret, ligesom for sin egen Kost, 75 Mark. Paa denne Kostas Betaling skal Hr. Hans annamme den Rente og Afgift, som gives af Udesundby Sognetiende, hvilken Kgl. Maj. haver undt og lagt til Skolemesterens i Helsingør hans Kostas Ophold, som er tre Pund Rug, tre Pund Byg, og derpaa nyde saadant Kjøb, som almindeligt er paa Kornet udi Landet, ikke paa det dyreste, ej heller paa det letteste«.

Hr. Hans Christensen var altsaa bleven »bosiddende«, siden sidst han var Rektor. Denne Forandring i hans Stilling var foregaaet, da han 1567 havde holdt Bryllup, i hvilken Anledning Borgmestere og Raad havde foræret ham en fed Stud til hans Bryllupskost. I Aaret 1570 omtales »den S. Olai Kirkes Gaard, som Hr. Hans Christensen nu ibor« ¹⁾. — Sin frugtbare Forfattervirksomhed maa han allerede have begyndt, inden han anden Gang blev Rektor, skjønt ingen af de Udgaver, der nu kjendes af hans Skrifter, ere fra en saa tidlig Tid. I Kæmner-

¹⁾ Aarsberotn. fra Geh. Arkivet IV, Till., S. 25.

regnskabet for 1570—71 findes nemlig følgende Post: »Item efter Borgmesteres og Raads Befaling haver jeg udgivet, som Hr. Hans Christensen, Kapellan og Skolemester her i Helsingør, blev med foræret, at han haver udsat og ladet paa Tryk udgaa Bedebøger og andet nytteligt, siden han hidkom, denne Menighed til Ære, og fik han 36 Mark«. Ved »Bedebøger« maa man nærmest tænke paa hans Oversættelse af »Jo. Avenarii Christelige og udkaarne Bønner«, af hvilken der i Ped. Resens Bibliothek fandtes en Udgave fra 1571, der dog maaske ikke har været den første. Den ældste, nu bevarede Udgave er fra 1577, men mangler Titelblad. Paa sidste Blad af denne Udgave findes et Vers til Læseren, hvori Linierne begynde med Rasmus Hansens [Reravii] Navn. Denne Omstændighed har givet Udgiveren af Bibliotheca Danica (I, 307) Anledning til den Formodning, at Reravius kunde være den første Udgiver af Skriftet; men denne Formodning er neppe grundet, da Udgaven af 1577 ganske stemmer med de senere Udgaver fra 1601, 1642 og 1643, der paa Titelbladet have den Angivelse: »nu fordanskede og igjen paa ny corrigerede af Hans Christensøn Roschildense«. Anbringelsen af Rasmus Hansens Navn i Verset er altsaa sikkert kun en Form, hvorunder Forfatteren har villet vise en æret Ven sin Opmærksomhed ¹⁾).

Som Skolemester gjenoptog Hans Christensen sine dramatiske Øvelser med Disciplene. Vor Kundskab herom have vi fra Kæmnerregnskaberne, hvor vi finde følgende Antegnelser: »Efter Borgmesteres og Raads Befaling gav jeg Hr. Hans, som han blev med foræret for de tvende Lege, han agerede i Fastelavn (1571) — 20 Mark«. »Hr. Hans Christensen, fordi han havde ageret og holdt en Leg eller Spektakel paa Raadhuset Ao. 72 — 20 Mark«.

¹⁾ Paa samme Maade er Albret Hansens (se nedenfor S. 323 f.) Navn indflettet i et andet af Hans Christensen Sthens Digte (se Brandt og Helveg, Den danske Psalmedigtning. I. 172).

1573 »udi Pindse Helligdage agerede Hr. Hans et Spektakel eller Leg paa Kirkegaarden«, hvorfor han fik 10 Mk. til Foræring. Endelig finder man endnu i Regnskabet for 1574: »Hr. Hans, Kapellan, som og er Skolemester, har i Fastelavn til dette Aar 74 ageret en Leg eller Spektakel med hans Skolebørn paa Raadhuset, og fik efter Borgmesteres og Raads Befaling for sin Umage 10 Mark«. — Alle disse Antegnelser indeholde dog intet om, hvad det var for Stykker, Hr. Hans Christensen lod opføre. Ventelig har han selv været Forfatter af enkelte af dem. Dette gjælder i alt Fald hans i Haandskrift efterladte moralsk-allegoriske Skuespil »Kort-Vending«, der i det hele vistnok giver en god Forestilling om, hvad det var, Hans Christensen søgte at fremme ved de »Lege«, han lod sine Disciple opføre. Om dem har Ordet »Ej blot til Lyst« vistnok i fuldt Maal gjældt, da det belærende Element aabenbart har spillet en ikke ringe Rolle, selv om Forfatteren ellers ikke var nogen Fjende af »Verdens Fryd og Lyst«, naar den kom paa rette Sted. Vi skulle forøvrigt ikke paa dette Sted dvæle ved det meget, der er at lære af »Kort-Vending« med Hensyn til den Tids Sæder og Tænkemaade, men henvise til den omhyggelige Udgave, som Bibliothekar S. B. Smith for nogle Aar siden har besørget af Haandskriftet ¹⁾).

Det dobbelte Embede, som Hr. Hans Christensen beklædte, synes i Længden at være faldet ham besværligt, og ved Udgangen af Aaret 1573 frasagde han sig derfor Rektorembedet, om han end vistnok besørgede Forretningerne endnu i nogen Tid ind i Aaret 1574, indtil hans Eftermand kunde tiltræde. Derimod vedblev han fremdeles at være Kapellan, og for saa vidt han ikke havde gjort det allerede tidligere, udfoldede han nu en rig litterær Virksomhed af populær-kirkelig Art. Særlig udmærke sig hans religiøse Digte, der paa en saa heldig Maade

¹⁾ Trykt i Bruuns Danske Saml. I, 182—288.

have sammensmeltet Salme- og Folkevisetonen, at neppe nogen dansk Salmedigter i den Henseende har overgaaet ham, hvorfor ogsaa hans forunderlig trohjærtige og i al deres ukunstlede Simpelhed ofte rørende skønne Salmer i vore Dage atter ere komne til fortjent Ære i Menigheden. Flere af hans Skrifter, og da særlig hans »liden Haandbog« og hans »liden Vandrebog«, bleve i høj Grad yndede som Folkelæsning, men høre nu til de største litterære Sjeldenheder. Af flere af dem ere de ældste Udgaver overhovedet ganske forsvundne, ventelig fordi de ere blevene slidte op ved den daglige Brug i Borger- og Bondestuer.

At Hr. Hans Christensen baade har været en dygtig Mand og ualmindelig afholdt i sin Kreds, fremgaar af flere Kjendsgjerninger og Vidnesbyrd. Selv søgte han da ogsaa at vise sine Velyndere den Opmærksomhed, der stod i hans Magt, saasom ved Digte ved festlige Anledninger eller ved at tilegne dem sine Skrifter. Da saaledes den ansete Borgmester og Tolder Henrik Mogensen anden Gang havde Bryllup (1572), forfattede han et Epithalamium i den Anledning¹⁾. Hans Læredigt »Lykkens Hjul«, der udkom 1581, er tilegnet Niels Pedersen Colding, Skriver paa Frederiksborg og Kronborg²⁾; hans »liden Haandbog« tilegnede han 1578 den tidligere omtalte Frants Lavritsen og dennes Hustru Bente Povlsdatter; som Tak for »mange Velgjerninger« tilegnede han Rentemester Christoffer Valkendorf 1578 sin Oversættelse af en Prædiken af Cyprian og en Udlæggelse af den 91de Salme³⁾; et andet Skrift dedicerede han til den helsingørske Borger Frederik Lejel og Hustru⁴⁾.

Om hans huslige og private Forhold vide vi kun, at han havde en meget stor Børneflokk. Et Steds i sin

¹⁾ Hist. Tidsskrift V, 476.

²⁾ Hist. Tidsskrift V, 507.

³⁾ Hist. Tidsskrift V, 529.

⁴⁾ Hist. Tidsskrift V, 532.

»Vandrebog« beretter han, at han havde haft 16 Børn, hvoraf dog de 8 vare døde i Aaret 1580 eller i de nærmeste Aar forud, vistnok i de pestagtige Epidemier, som oftere hjemsøgte Helsingør i hans Tid ¹⁾. — I Stadens Regnskab for 1577 bemærkes: »Item skal være vitterligt, at Hr. Hans Christensen, Kapellan her sammesteds, haver en Bys Havejord, han købte Hævdén fra Søren Munk, liggende paa Kageholmen, hvilken samme Have Hr. Hans haver nogen Aar nydt uden Afgift, og gaves før aarlig til Byen 4 β , som nu gaar. Saa er og nu samtykt Hr. Hans, at han maa beholde for^{ne} Have fremdeles uden Afgift, saa længe han er udi Tjeneste; dog skal han give sit Brev, at den er hannem saa undt af Byen, som før er rørt, og naar han forandres af Tjenesten, skal da enten hans Hustru, eller hvo da tilkommer, være forpligtet at give aarlig Leje af Haven, som før gik, eller som da Lejlighed begiver« ²⁾.

I Aaret 1580 tog Hr. Hans Christensen efter modtagen Indbydelse Magistergraden ved Københavns Universitet, i hvilken Anledning Stadens Øvrighed tildelte ham en Pengegave, ventelig til Hjælp ved Afholdelsen af Udgifterne til Gradens Erhvervelse ³⁾. Endelig afsluttedes hans lange Virksomhed i Helsingør 1583, da han kaldtes til Sognepræst i Malmø. I det helsingørske Kæmnerregnskab findes under 22de Maj 1583 indført følgende Post: »Efter Borgmesteres og Raads Befaling givet Magister Hans Christensen til en venlig Foræring for hans lange Tjeneste, en Portugaløser eller 33 Mark«. Samtidig tildeltes der ham følgende skønne Skudsmaal:

¹⁾ Hist. Tidsskrift V, 531.

²⁾ Danske Mag. 3. R. II, 190.

³⁾ Hist. Tidsskrift V, 528. Jeg antager, at P. V. Jacobsen fejler ved at henføre Magisterpromotionen til 1581; vistnok har den været i Slutningen af Aaret 1580 (se nedenfor S. 326 under Rektor Albret Hansen).

»Vi Borgmestere og Raad udi Helsingør gjøre vitterligt med dette vort aabne Brev, at ærlig, højlærd og velagt Mand, Mester Hans Christensen, denne Brevviser, haver nu nogen Aar været hos os udi Tjeneste, og først han er kaldet hid fra Kjøbenhavn til Skoletjeneste, og blev Skolemester udi Byskolen her i Helsingør, som skete Anno 1565, og blev udi samme Tjeneste 3 (!) samfælde Aar, og da efter Guds Vilje og Forsyn blev kaldet til Kirketjeneste at være Prædiker og Medtjener i Sognekirken her i Helsingør, udi hvilken Midlertid han er kaldet og sig til forvilgede at annamme Skoletjenesten og blev Skolemester i for^{ne} Skole, og holdt da samme Tjeneste udi 4 Aar; siden blev [han] Skoletjenesten kvit, der han begjærede at afskediges for stort Arbejde og Umage Skyld, og blev alene ved Kirketjenesten til denne Dag. Og udi begge for^{ne} Tider og Terminer haver han forestaaet Ungdommen og Skolebørnene med Undervisning og Lærdom udi Legser og Sang med al anden ærlig Opdrag udi al kristelig, tugtig og tilbørlig Omgjængelse med flittig og vindskibelig Varetægt baade inden og uden Skolen, saa at Ungdommen under hannem ganske vel forbedredes udi Levned og Lærdom; og forestod samme Skolekald, som en ærlig og flittig Mand bør og tilstaar udi alle Maade. Siden haver bemeldte Mester Hans fremdeles været udi sit Kirkekald og Embede her i Sognekirken, eftersom før er meldt, indtil denne Dag, som indløber sig fra 19 Aar, og der udi haver sig forholdet baade med ærligt Levned og kristelig Omgjængelse, med flittig Lærdom og Undervisning, saa meget mest muligt haver været, saa at vi og denne ganske Menighed takke hannem al Ære og godt som en ærlig og trofast Sjælesørger udi alle Maade. Og det Gud er bekjendt, at vi alle samtlig havde jo heller ganske gjerne set og begjæret, at han fremdeles havde blevet hos os, end her fra at skilles; men efterdi han haver nu ladet os forstaa, at hannem en anden Steds er Kald tilbudet, og at han agter efter Guds Forsyn at give sig der heden, og

begjærede dette vort Vidnesbyrd sig at meddeles, vidste vi hannem det ikke at benegte. Bedendes fordi og ganske venligen begjærendes af alle, ihvo som helst de ere, som bemeldte Mester Hans Christensen hænder til at komme, at han maa vederfares Befordring og Forfremmelse udi al Ting til det bedste, og nyde denne vor aabne Bevis godt ad udi alle Maade. Hvilket udi lige og anden Vilkaar at bekjende, og med hver sin Conditions Lejlighed med alt Godt at forskyldte, vi gjerne findes villige og stedse ganske redebon. Til hvis ydermere Vidnesbyrd vi have vitterlig ladet trykke vor Bys Secret-Segl her neden under. Datum den 23 Maji Anno 1583«.

Præsten C. L. Friis fortæller i sine haandskrevne Samlinger om danske Salmedigtere, at der i hans Tid, i Begyndelsen af det 18de Aarhundrede, fandtes et Billede af Hans Christensen Sthen i Sakristiet i Helsingørs Kirke blandt de andre Præster der ¹⁾.

Som Sognepræst i Malmø blev M. Hans Christensen uden Tvivl tillige strax Provst i Oxie Herred ²⁾. For Resten savne vi omstændeligere Efterretninger om hans Virksomhed her, skjønt det neppe er tvivlsomt, at saadanne endnu kunde tilvejebringes ved nøjere Granskning af Arkiverne i Malmø ³⁾. Et enkelt Træk have vi dog fundet, der vidner om, at han har haft sine Modstandere. Det var den 7de Marts 1595, da Regnskabet for Jørgen Mynters Legat skulde opgjøres paa Raadhuset i Malmø, at M. Hans Christensen, der som Sognepræst var tilstede, i den Grad blev »overfuset« af en

¹⁾ Brandt og Helveg, Den danske Psalmedigtning I. Forfatternes Levnedsløb, S. 27.

²⁾ Jvfr. Kbhvns Univ. Hist. IV, 477.

³⁾ I Helsingørs Tingbog nævnes han endnu ⁸/₁₁ 1596, da Michel Snøckel, Kongens Foged, paa Mester Hans Christensen, Sogneherre i Malmø, hans Vegne første Ting opbyder en liden Bod, liggende paa de Oxers Grund, som han (M. Hans Christensen) havde solgt til Christen Christensen, Møller i Frederik Lejels Hestemølle, om nogen haver derimod at sige. Boligen ophødes ⁶/₁₂ s. A. til 2det Ting, ¹⁹/₁ 1597 til 3dte Ting og ³¹/₁ s. A. til 4de Ting.

af Raadets Medlemmer, at han følte sig dybt krænkede ved og siden gav sin Harme Luft i et Digt, hvori han klagende spørger:

Om det er den tack, mand skal haffue
For erlig tro tieniste mange aar och daffue,

men til Slutning trøster sig med den Tanke:

Oc naar ieg er død oc monne affgaa,
Da skal de min troskaff oc flid bedre forstaa
End mange nu i mit leffuendis lifff giøre ¹⁾).

Sin litterære Virksomhed fortsatte Mester Hans endnu med enkelte Skrifter af gudeligt Indhold. Hans sidste Skrift var en Ligprædiken, han 1602 havde holdt i Bare Kirke over Fru Mette Ulfstand efter Begjæring af Lensmanden paa Malmøhus, den bekendte Sivert Grubbe, og efter Opfordring af sin »Herre og gode Ven« Biskop Mogens Madsen i Lund, der paa Grund af Svaghed ikke selv kunde udføre denne Forretning. Skjønt Ligtalen ikke vidner om nogen Affældighed ²⁾), og M. Hans Christensen ogsaa samme Aar holdt en Tale paa Landemodet i Lund ³⁾), maa han dog paa den Tid vistnok selv have følt sig svagelig. Gammel var han i ethvert Tilfælde, og at Præstetjenesten i en stor By som Malmø er falden ham besværlig, fremgaar af følgende Kongebrev, der dog har det ejendommelige ved sig, at det ikke er fremkaldt ved en Ansøgning fra ham selv, men ved en Forestilling eller Forbøn fra Borgmestere og Raad i Malmø.

Til Christen Barnekov, M. Hans Christensen, Sognepræst
udi Malmø, anrørendes.

Christian 4. Vor Gunst tilforn. Vid, at os elsk.
Borgmestere og Raadmænd udi vor Kjøbsted Malmø under-

¹⁾ Rørdam, Hist. Kildeskrifter I, 660—1. Jvfr. smst. S. 579. 583. 656.

²⁾ En interessant Prøve af den er meddelt i Hist. Tidsskrift V, 534.

³⁾ Danske Mag. 4. R. IV, 13.

danigst haver givet os tilkjende, hvorledes deres Sognepræst, hæderlig Mand M. Hans Christensen, nu med Svaghed og Alderdom fast belades, og med Tiden vil falde hannem meget besværligt hans Præsteembede og den store Menighed og Almue der udi Byen med tilbørlig Tjeneste at kunne forestaa, og efterdi han udi det hellige Prædikeembede og Skoletjeneste ustraffeligen haver ladet sig bruge udi 36 Aar, og der nu skal vacere tvende Sogne udenfor for^{ne} vor Kjøbsted Malmø, ved Navn Thyelse og Klagstrup, ere de underdanigst begjærendes, vi naadigst vilde anse hans flittige, lange og tro Tjeneste udi det hellige Prædikeembede, saa og denne hans høje Alderdoms Skrøbelighed og Vilkaar, og naadigst bevilge, at han til samme tvende Sogne maatte blive befordret, paa det han udi denne hans tilstundende besværlige Alderdoms Tid kunde have hans nødtørftige Ophold og Underholdning. Da efter slig hans Lejlighed, tro og lange Tjeneste, saa og forbe^{te} Borgmesters og Raadmænds deres underdanigste og flittige Forbøn Skyld, bede vi dig og ville, at du det saa forordner, at for^{ne} M. Hans Christensen bliver kaldet af menige Sognemænd til for^{ne} tvende Sogne, og dennem foreholder denne vor naadigste og alvorlige Villie, paa det at han efter Ordinansen lovligen maa blive kaldet og ikke ske paa samme Kald nogen Forhindring. Dermed etc. Actum Hafniæ 18 Julii Anno 1600 ¹⁾).

Trods dette Brev forblev M. Hans Christensen Sthen dog i Malmø i sin øvrige Levetid. Hans Dødsaar har hidtil ikke været bekjendt. Man har i den senere Tid antaget Aaret 1605 for det rette, fordi hans Eftermand ifølge Cawallins Meddelelse skal være udnævnt i dette Aar ²⁾). Imidlertid viser en Notits, som jeg i Aaret 1861 modtog fra C. Sonnenstein Wendt, der havde studeret alle malmøske Forhold med større Grundighed end nogen anden,

¹⁾ Skaanske Tegnelse III, 107.

²⁾ Lunds Stifts Herdaminne II, 8.

at hans Død maa rykkes fem Aar længere ned i Tiden. Ovennævnte Gransker af de malmøske Arkiver skrev nemlig den Gang til mig: »Om Hans Sthen har jag för hans sednare lefnat funnit myckit förut okänt, liksom att han icke dog 1605, utan lefde ända till 1610«. Desværre fik C. S. Wendt aldrig meddelt Offentligheden, hvad han havde samlet om Sthen og flere andre interessante malmøske Personligheder i den danske Tid. Men det angivne Aars-tal tør man vistnok stole paa. I Mangel af nærmere Efter-retninger ligger det da nær at formode, at Hans Sthen i sine sidste Aar paa Grund af Alderdomssvaghed har maattet overlade Embedets Forretninger til en yngre og kraftigere Medhjælper, den ogsaa som Salmedigter bekendte Hans Ravn, der saa efter hans Død har succederet ham i Sognepræsteembedet. — Have end Sthens sidste Aar vistnok saaledes været i Skrøbelighed og Affældighed, var han dog i sin Velmagt en ualmindelig dygtig Personlighed. Hans Navn som Salmedigter vil neppe nogensinde uddø i den danske og norske Kirke¹⁾.

Hans Børn kjende vi ikke sønderligt til. Dog antages følgende tre at have været hans Sønner (af andet Kuld?), saa meget mere som de alle betegnes som værende fra Malmø: Christen Hansen Sthen blev 1620 Student fra Lunds Skole, studerede 1624 i Vittenberg, var 1630 Konrektor i Lund, i hvilket Aar han tog Magistergraden i Kjøbenhavn og blev Præst i Hørby og Lyby i Skaane²⁾.

¹⁾ Se Karakteristikken hos Brandt og Helveg, Den danske Psalmedigtning I. Biografierne, S. 26.

²⁾ Rietz, Skånska Skolväsendets Hist., S. 306. 592. Cawallin, Lunds St. Herdam. III, 10—12. Saml. t. Fyns Hist. og Topogr. IV, 177. Paa sidstanførte Sted kalder han sig selv: Anchonà-Danus, d. e. fra Malmø. — I Bertel Knudsen Aqvilonius's Breve fra 1616—17 til Venner i Roskilde omtales ofte en Stenius, der synes at have været Hører ved Skolen der; men i Blochs Fortegnelse over Hørerne forekommer han dog ikke. Mulig er han den samme som den Sthen, der 1606 studerede i Heidelberg (Wegener, A. S. Vedel, S. 239) og kan maaske have været en ældre Søn af M. Hans Christensen Sthen.

Knud Hansen Sthen blev 1624 Student fra Lunds Skole og 1629 Præst i Højby i Skaane¹⁾. Frederik Sthen fra Malmø (Malmogius) blev 1625 Student fra Lunds Skole²⁾. Hans senere Stilling er os ubekjendt.

Hans Christensen Sthens Skrifter:

Jo. Avenarii Christelige oc vdkaarne Bøner, for alle Stater oc for allehaande Nød oc Trang i den gandske Christenhed. Nu fordanskede oc igien paa ny corrigerede af Hans Christensøn Roschildense. Kbh. *1571 (Resens Bibl. p. 222). 1577. 1601. 1642. 1643³⁾.

*Epithalamium Henrici Magni, Consulis Helsingorensis. Hafn. 1572.

*Vita Johannis Hus. Hafn. 1572 (ell. 1574). (Skriftet har formodentlig været paa Dansk).

En Liden Haandbog, Som indeholder allehonde nyttige Øffuelser vdi Gudelighed oc trøstelige Bøner oc Loffsange, som mand kand daglige bruge . . . aff Hans Christensøn Roskildense, Predickere oc Guds ords Tienere vdi Helsingør. (Tilegnet Frants Lauritzen og Hustru Bente Povelsdatter). Kbh. 1578. Lybek 1592. Kbh. 1609 (Trykkeaaaret paa sidste Blad). Kbh. 1610. *1616 (Resens Bibl.). 1625 og 1632. 12mo.

En Predicken Cæcilij Cypriani, Biscop til Carthago, sin Kirke til Trøst screffuit i en suar Pestelentz Tid, faar 1321 Aar. Item den 91. Davids Psalme, met en smuck Vdlegelse [af Joach. Mörlinus]. Vdsætte oc fordanskede af Hans Christensøn S. Roschild. (Tilegnet Christoffer Valkendorf). Kbh. 1578. 8vo.

En liden Vandre-Bog, Indeholdendis atskillige smucke Bøner oc trøstelige Sange med nogle nyttige Ljfs-Regle, i

¹⁾ Rietz a. Skr. S. 594. Cawallin, a. Skr. I, 348. Danske Mag. 4. R. IV, 79. I et Exemplar af Chr. Cilicii Cimbrl Belli Ditmarsici vera descriptio i det kgl. Bibliothek findes skrevet: »Ex libris Canuti Joh. Sthenij Malmogiensis«.

²⁾ Rietz, a. Skr., S. 595.

³⁾ De med * mærkede Udgaver haves ikke mere.

artige Rjm befattede . . . Componerede oc skrefne aff Hans Christensøn Sthenio Roeschild. [*Kbh. 15** . . .]. Christiania 1659 (aflang Format). *Kbh. 1666 (do.) *Lund 1673. Kbh. 1696. (En hdskr. islandsk Oversættelse fra Aaret 1606 findes i Arne Magn. Saml. 425. 8vo).

Lyckens Hiul. En kaart Vnderuisning, om Lyckens ustadighed, oc Verdens løb. Screffuet oc giort af Hans Christensøn S. Roschildense, Guds Ords Tienere vdi Helsingør. Kbh. 1581. 4to. (Tilegnet Niels Pedersen Colding, Kgl. Maj.s Skriver paa Frederiksborg og Kronborg, dat. Helsingør 30 Novbr. 1579).

En liden Trøstscrift for alle christelige Forældre, naar deres Børn bliffuer siuge eller hensoffuer i HErren, Oc for alle andre Guds Børn, som met Dødsens tancker omgaar, i denne skrøbelige tid, oc haaber paa it bedre Liff end dette. Hans Christensøn Sthenius R. Predicker vdi Helsingør. Kbh. 1581. 8vo. (Tilegnet Frederik Leyl i Helsingør og Hustru Kirstine Jensdatter, dat. Helsingør 21 Febr. 1581 — 21Aars Dagen efter „eders kiere Fader, Sander Leyl, fordum Borgmester og Kgl. Maj.s Tolder her udi Helsingør, kristelig døde Anno Domini 1560“).

Saligheds Vey, d. e. En kaart oc enfoldig Forklaring offuer den første Kong Davids Psalme, vdi huilcken der vdvisis den rette Vey til Salighed. Kbh. 1584. 8vo. (K. B.).

Geistlig Hussraad, d. e. En Christen liden nyttelig Sermon, Predicken oc Forklaring offuer Kong Davids 128. Psalme, vdi huilcken hand priser oc berømmer Ecteskaffs stat (etc). Hans Christensøn Sthenius Rosch. Sogneprest vdi Malmø. Kbh. [1592]. 8vo. (Som Anhang hertil er trykt): En god forfaren Persons trohiertige Formaning oc Sendebreff til en fin vng Person huorledis en Suend oc Tienere skal forholde sig i sin Tieneste hos erlige fromme fremmede Folck, at hand der aff kand haffue fordring, ære oc loff. 1592. (Hele Skriftet er tilegnet Hack Ulfstand til Hikkebjerg, den udvalgte Kong Chr. IV's Hofmester, Regjeringsraad, Stiftslensmand og Høvedsmand paa Malmø Hus, og Hustru Anne Skovgaard, dat Malmø 1 Jan. 1592).

En Ligpredicken aff den 90 Psalme, som er skeet oc holden vdi Bare Sognekircke her i Skaane, den 16 dag Maj, Anno 1602 den Søndag Exaudi offuer Erlig oc Velbyrdig nu salig med Gud Fru Mette Ulfstands Ligs begraaffuelse . . aff Hans Christenssøn Sthenio Roschild. Kirchetiener oc Guds Ords forkynnder i Malmø. Kbh. [1603] 8. (Tilegnet Sigword Grubbe til Hofdal, Kgl. Maj.s Befalingsmand paa Malmø Slot, og Hustru, Fru Hilleborg Grubbe, dat. Malmø 20 Aug. 1603).

Kortvending. Et moralsk-allegorisk Skuespil fra Frederik den Andens Tid. Udg. af S. Birket Smith (Danske Saml. I, 182—288).

Et Udvalg af hans Salmer findes trykt hos Brandt og Helveg, den danske Psalmedigtning I, 171—204.

7. **Christiern Lavritsen Kolding** blev Skolemester efter M. Hans Christensen Sthen. I Kæmnerregnskabet findes følgende: »Ao. 74 den 5 Januarii var Christiern Kolding, som nu er Skolemester, hid fremskikket af Bispem at forfare om Skoletjenesten, og blev samme Tid annammet til samme Tjeneste. Da efter Borgmesteres og Raads Befaling gav jeg for^{ne} Christiern til Hjælp til hans Vognleje fra Kjøbenhavn og hid og siden tilbage, fik han 3 Mark«. »Samme Tid betalt Hr. Hans for for^{ne} Christens Fortæring, der han samme Rejse var her; fik for 4 Dages Fortæring 2 Mark«. Embedet tiltraadte han dog først noget senere. I Byens Regnskab for 1574—5 læses: »Item efter Borgmesteres og Raads Befaling gav jeg Christen Skolemester, som hannem blev samtykt til Forbedring af hans Løn, formedelst at han lader Skolepersoner og Børn sjunge Aftensang paa Discant om Løverdags Aften, og at han desbedre skal have Indseende med Børnene og Ungdommen udi Skolen og Kirken; og fik han 7½ Mark.« I det følgende Aars Regnskab findes følgende Poster: »Item efter Borgmesteres og Raads Befaling haver jeg betalt Christiern Laurssen Skolemester, som hannem er samtykt at betales med Bys Pennings, for han tilholder Ungdommen at sjunge

Discant til Aftensang om Løverdag Aften udi Sognekirken, givet ham 7 $\frac{1}{2}$ Mark.« »End efter lige Befaling givet for^{ne} Christiern Laurssen, som han udlagde til Vognleje og For-
tæring, [da] han var i Kjøbenhavn at forfare om en Locat at bestille til Skolen, den Tid Jens Hører kom hid udi Tjeneste, beløb 3 $\frac{1}{2}$ Mk. 4 Sk.«

Indtil September 1576 var Chr. Lavr. Kolding Skolemester i Helsingør. Hans senere Skjæbne er os ikke be-
kjendt.

8. **Albret Hansen** var den næste Rektor. I Raadstue-
bogen findes under 13de September 1576 følgende: »Samme
Dag efter Doctor Povel Madsens, Superintendent, hans
Brev og Forskrift blev nu Albret Hansen, salig Doctor
Hans Albretsens Søn i Kjøbenhavn fæst og annammet udi
Tjeneste for en Skolemester her i Helsingør at nyde samme
Tjeneste nu tilkommende Michaelis. Og han nu tilsagde
sin Tjeneste udi Skolen og Kirken med al Flittighed,
eftersom sædvanligt er, at ikke skal findes skjellig Klage
hos hannem udi nogen Mande. Hans aarlige Løn tilsagdes
hannem nu først 20 gl. Daler at betales af¹⁾.
Item $\frac{1}{2}$ Læst hardt Korn af Ude Sundby Tiende; fri Kost
udi Kommunitetet i Helliggesthus, og den Vaaning Skole-
mesteren er tillagt, og hvis andet som ellers falder til om
Aaret, eftersom dermed begiver. Og han nu rakte sin
Haand i Guds Navn og lovede det bedste. Item at op-
sige og opsiges $\frac{1}{2}$ Aar for Lavdag, naar den vorder«.
Kæmneren har i Stadens Regnskab for 1576 antegnet:
»Item den Tid Albret Hansen, Skolemester, kom hid og
blev annammet udi Skoletjeneste, blev mig befalet at give
hannem til Hjælp til hans Vognleje hid og til Kjøbenhavn,
fik han 2 gl. Daler«.

For øvrigt henvises til den Biografi af Alb. Hansen,
som er meddelt i Kirkehist. Saml. 3 R. II, 303—6. Her
skal kun meddeles et og andet vedrørende hans Skole-

¹⁾ Aabent Rum.

tjeneste i Helsingør, som ikke er omtalt paa det angivne Sted. Saaledes da følgende Antegnelse i Raadstuebogen:

»Anno 1578 den 13. Dag Junii paa Raadhuset, nærværende ærlig, velbyrdig Johan Taube, Slotsherre paa Kronborg, Doctor Povel Madsen, Superintendent, samt Borgmestere, Raad og Byfoged, . . . blev og nu bevilget med for^{ne} gode Herrers Samtykke denne efterskrevne Ordinans at skulle holdes med Discantsang udi Brudemesser her i Helsingør udi saa Maade. Først naar Skolemesteren med sine Hørere og Disciple sjunger en hel Messe paa Discant udi Brudevielse, da skal Brudgom give Personerne, som sjunge, en gammel Daler til Bøger og Papir, og Skolemester eller Hørere ingen Part at have derudi med dennem i nogen Maade, men skal derimod indbydes frit til Bryllupsmaaltid og vederfares det bedste, og da skal ej heller gives Skolepersonerne nogen anden Gave med Mad eller Øl for deres Umage, men at være tilfreds med for^{ne} Daler. Men ¹⁾ de sjunge baade i Kirken, som nu er sagt, og siden paa Bryllupshus til og fra Maaltid, item Bruden følge med Sang til Brudehus, og gjøre i slig Maade den Tjeneste, dennem bør, og skikke dennem høviskelig og vel, da skal gives Personerne Mad og Øl udi Brudegaard efter gammel Sædvane, og da ingen gammel Daler; og Skolemester og Hørere at indbyde, som før er meldt. Vil og Brudgom ellers dennem forære, Skolemester eller Hørere, det staa udi hans eget Kaar« ²⁾.

Da Organisten ved S. Olai Kirke var død i Efteraaret 1577, »legede« Albert Hansen en Tid lang paa Orgelet, indtil en ny Organist kunde blive antagen. For den Tjeneste, han saaledes ydede Byen, modtog han en Æreskjænk, for hvilken man har følgende egenhændige Kvittering fra ham:

¹⁾ D. e. medens (eller naar).

²⁾ Jvfr. Danske Saml. 2. R. VI, 334.

Bekiender ieg Albrit Hanssen, skolemester wdj Helsingør, ath haffue bekommit aff erlig Mand Madtz Lauritzøn it halff hundrede march danske, huilcke mig thill en ære skenck er skenckit for den tieniste ieg gjorde en tiid lang paa orgel-uærcken her y kircken. Datum 25 Octobris anno 78.

Albrit Hanssen
med egen handt.

Han maa have holdt Bryllup i Aaret 1578; thi i Kæmner-regnskabet for dette Aar findes følgende Post: »Efter Borgmesteres og Raads Befaling købte jeg 4 Fjerdinger Oxekjød, som bleve forærede Skolemester Albret Hansen til hans Bryllupskost; vejede tilsammen 20 Lispund. Gav jeg 10 Mark.« Med denne Forandring i hans Stilling staar det uden Tvivl i Forbindelse, hvad der læses i Hofmans Foundationer (VII, 96—7), at det den 20de Februar 1580 af Kongen bevilgedes, at Rektor Albret Hansen i Helsingør efter derom indgiven Ansøgning maatte faa Penge i Steden for Kosten; dog maatte der ikke tillægges ham videre aarlig, end hvad en enkelt Persons Kost i Hospitalet aarlig kunde løbe til, hvorover Superintendenten D. Povl Madsen samt Borgmestere og Raad skulde gjøre en Beregning. Forøvrigt kunde det bemærkes, at det i de Tider hørte til Sjeldenhederne, at en Rektor fik Lov til at gifte sig. Den ugifte Stand betragtedes som hørende til Skolefaget, vel nærmest paa Grund af Lønningernes Utilstrækkelighed og Stillingens Midlertidighed.

I Helsingørs Raadstuebog findes en Sag fra denne Rektors Tid angaaende Slagsmaal mellem Skolens Disciple og Bønder fra Omegnen, hvilken i høj Grad ligner Scener, der ifølge J. J. Paludans Erindringer¹⁾ jevnlig forefaldt i Slutningen af forrige Aarhundrede mellem Disciplene i Frederiksborg Skole og Bønderne fra de omliggende Sogne. Da Sagen imidlertid findes meddelt af Dr. T. Lund i Danske

¹⁾ Indbydelsesskrift fra Frederiksborg Skole 1874.

Saml. 2 R, VI, 331—3, skulle vi ikke her gjentage Beretningen om disse tumultuariske Optrin.

Efter det Forbillede, Hans Christensen Sthen havde givet, om end efter en mindre Maalestok, syslede Albret Hansen ogsaa ved Salmedigtning ¹⁾, ligesom han ogsaa lod Disciplene opføre Komedier. I Kæmnerregnskabet for 1580 findes nemlig følgende Post: »Item efter Borgmesteres og Raads Befaling er givet og foræret Mester Albret Hansen, Skolemester, for den Historia, han med sine Personer agerede nu forgangen Sommer Ao. 80; fik 15 gl. Daler«. Naar Albret Hansen her kaldes »Mester«, er det formentlig et Vidnesbyrd om, at han i Aaret 1580 har taget Magistergraden, skjøndt Notitsen, om at han og Hr. Hans Christensen Sthen bleve vocerede til Kjøbenhavn og promoverede til gradum magisterii, i hvilken Anledning Helsingørs Byøvrighed forærede dem tilsammen 3 Rosenobler, først er indført i det Kæmnerregnskab, der begynder S. Thomæ Dag (21. December) 1580 og slutter med samme Dag 1581 ²⁾, hvorfor P. V. Jacobsen (Hist. Tidsskrift V, 528) og andre paa hans Autoritet have henført Promotionen til 1581, noget, der dog ikke godt passer med, at Albret Hansen ogsaa kaldes Magister, da han den 23de Januar 1581 gav Møde paa Raadstuen i Helsingør i en Sag, der mulig gav Anledning til, at han samme Aar opgav Rektorembedet. I Raadstuebog læses nemlig følgende under den nævnte Dag:

»Samme Dag inden Dørene var nærværendes M. Albret Skolemester og forhandlede om allehaande Ulempe, som befandtes med de Skolepersoner, som underholdes udi Hospitalet, sønderlig en med Navn Christen, som havde

¹⁾ Brandt og Helveg, Den danske Psalmedigtning I, 206—9.

²⁾ I dette Regnskab har dog denne og nogle andre Udgiftposter den Overskrift: »Item end haver jeg efter Borgmesteres og Raads Befaling udgivet dette efterskrevne, som skulde været betalt af Broder Jensen til Michelsdag 1580, og hans Indtægt ikke kunde tilrække«.

gjort Oprør og Parlemente udi Konvent- eller Kommunitetstuen, slaget en Jernlysestage sønder, item slaget en Dør sønder paa Degnekamrene og andet saadant. Og fandtes Skolemesters Ulempe, at han ikke holder saa tilbørlig Straf over Personerne, som hannem burde. Var og nærværendes Niels [Pedersen] Hører, som klagede over for^{no} Christen for Ulempe og Trusel mod hannem etc. Og som Skolemester nu lod sig høre, var han mere Niels imod end med. Og endnu advaredes Skolemester, at han tiltænker at holde god Omgjængelse med hans Hørere, at hvis efter denne Dag nogen Ulempe sker enten med Slagsmaal eller i andre Maade, da vil man det vide hos hannem og hannem derfor tiltale«.

Vi vide ikke sikkert, om det var før eller efter denne ubehagelige Sag, at M. Albret Hansen var alvorlig syg, saa han maatte søge Læge og i den Anledning fik en Understøttelse paa 20 Mark af Byen¹⁾. Men nok er det, at han i samme Aar (1581) fratraadte sit Skoleembede. Angaaende hans senere forholdsvis glimrende, om end kun kortvarige, Løbebane henvises til den anførte Biografi i forrige Bind af dette Tidsskrift.

9. **Marcus Christensen Holst** blev 1581 ansat som Skolemester i M. Albret Hansens Sted. I Kæmnerregnskabet opføres 8 Mk. som Vognleje for ham, da han rejste fra Kjøbenhavn til Helsingør. Hans Tilnavn Holst betegner vistnok, at han var fra Slesvig eller Holsten. I Helsingørs Tingbog bemærkes: den 14de Januar 1582 var Marcus Holst, Skolemester, tilstede og anklagede en Karl, han havde truffet der i Byen, som er Morder af hans Broder, der var bleven dræbt for over 20 Aar siden i »Landte Holsten«, da de rejste sammen. — I Rektorembedet blev han til Høsten 1585, som en af hans Disciple, Maurits Madsen Rasch, har anmærket i nogle Optegnelser om sit Levned

¹⁾ Dog synes ogsaa denne Udgift i Regnskabet for 1581 at høre til dem, der rettelig bør henføres til 1580 (se ovenfor).

og om samtidige Begivenheder¹⁾. Om hans senere beklagelige Forhold, ligesom ogsaa om hans Stilling, før han blev Rektor, faa vi nogen Underretning i følgende Kongebrev »til Bispen i Lund, Marcus Christensen anrørendis«:

Christian 4. Vor sønderlige Gunst tilførn. Vider, at denne Brevviser, Marcus Christensen, haver underdanigt til os suppliceret og tilkjendegivet, hvorledes han udi sexten Aar skal have tjent vor kjære salige Hr. Fader, højlovlig Ihukommelse, udi Hs. Kgl. Maj.s Kantori, og siden af afgangne Doctor Povel Madsen, som var Superintendent udi Sjælands Stift, kaldet til Skolen udi vor Kjøbsted Helsingør, hvor han udi fire Aar skal have ladet sig bruge, saa han derom skal have gode Testimonia. Og efter(di) hannem, midlertid han var udi samme Skoletjeneste, er tilslagen stor Sygdom og Skrøbelighed, saa han ikke sin paalagte Bestilling saa kunde med Flid forestaa, som han gjerne vilde, haver han begivet sig til vor Kjøbsted Kjøbenhavn, forhaabendes der at skulle finde nogen Middel og Raad imod hans Sygdom, endog hannem større Modgang er tilslaget, at han er nederfalden og brudt sit ene Ben, saa han derover er kommen udi stor Elendighed. Underdanigst derfor begjærendes, at hans arme Vilkaar maatte anses, at han med noget Kald maatte blive forsørget, efterdi Gud allermægtigste naadeligen haver ladet hannem forvinde sin Sygdom igjen. Thi bede vi Eder og ville, at efterdi han udi saa lang Tid baade haver været i høj-bemeldte vor kjære salige Hr. Faders Tjeneste, saa og udi Skoletjeneste, og hannem udi hans lovlige Kald og Embede slig Sygdom og Skrøbelighed er tilslagen, han ogsaa udi hans Levned og Omgjængelse sig saa skal have forholdet og saa udi hans Studiis forfremmet, at os elsk. menige Professores udi Universitetet udi vor Kjøbsted Kjøbenhavn hannem med Flid hid commenderet, vi og gjerne saa' hannem til det bedste for hans beviste Tjeneste promo-

¹⁾ Norske Samlinger II, 494.

veret: I da, naar han Eder hermed besøgendes vorder, gjøre eders største Flid, at han med det første Kald, som der udi Stiftet ledigt bliver, kan blive forsørget; dog at altingest der ganger til efter Ordinansen. Dermed etc. Befalendes etc. Koldinghus 2 Decemb. Ao. 1590 ¹⁾).

Det er os ikke bekjendt, om denne Anbefaling har nyttet noget. Naar alt skulde gaa efter Ordinansen — ifølge hvilken jo Sognebeboerne havde Kaldsretten — var det ikke let for Bispen at skaffe en aldrende, maaske svagelig og vel neppe særlig kvalificeret Person Præstekald.

I denne Rektors Tid udgik der den 4de Juli 1582 kgl. Befaling om, at Hospitalsforstanderen i Helsingør tiligemed Skolemesteren skulde have Indseende med de Skolepersoner, som have deres Underhold i Hospitalet, og om nogen forholdt sig uskikkelig, da fratage ham samme Almisse og Kost ²⁾).

Efter Marcus Christensens Bortgang fra Helsingørs Skole var det stærkt paa Tale at antage Mester Jens Katholm, der mange Aar senere forekommer som Kannik og Notarius i Trondhjems Kapitel († 1629) ³⁾, til Rektor. Herom indeholder Kæmnerregnskabet følgende: »Efter Borgmesteres og Raads Befaling givet Mester Jens Katholm, som af Bispen, Doctor Povel, blev hidskikket at skulle være Skolemester, og blev dog ikke annammet, til en Foræring — 4 Mark.« »Givet Jens Nielsen, en Pebling, for et Brev, han bar til Bispen belangende Jens Katholm, som skulde været Skolemester — 10 β«.

10. Mag. **Søren Christensen Torndal**, der vistnok var en Sønnesøn af den Hr. Søren Torndal, der indtil omtrent 1559 var Sognepræst i Asminderød og Grønholt ⁴⁾, blev ved Michelsdagstid 1585 Skolemester i Helsingør. I Kæmner-

¹⁾ Skaanske Tegnelser II, 105—6.

²⁾ Aarsberetn. fra Geh.-Ark. III, Till. S. 66.

³⁾ Norske Rigsregistranter, IV, 225. 690. VI, 182. Rørdam, Anders Chr. Arrebos Levned og Skrifter, I, 86.

⁴⁾ Wiberg, Alm. dsk. Præstehist. I, 108.

regnskabet for samme Aar findes følgende Antegnelse: »Givet Mester Søren Torndal, som nu er annammet til Skolemester udi Byskolen, som han fortærede hos Hans Organist, det første han var hid kommen og skulde annamme Skolen, desligeste som han gav til Vognleje fra Kjøbenhavn og hid — 6 Mark«. Om de Forhandlinger, der førtes baade da og senere med ham, findes følgende:

»Skal være vitterligt, at efter at Doctor Povel Madsen, Biskop udi Sjælland, efter velbyrdig Absalon Juels Raad og Angivelse om Michaelis Anno 85 hidskikkede Mester Søren Torndal at skulle være Skolemester her udi Bys Skole, da besværede han sig og ikke vilde tjene for den Løn, som hans Formand havde bekommet, og efterdi at Absalon havde sendt hannem hid, og han fandtes Skolen nyttig, da paa det at Ungdommen ikke skulle blive forsømt, er hannem bevilget, at [hans Løn] skulde forbedres af Bys Penninge fra Michaelis Anno 85 og til Paaske Anno 86 — 24 Mark. Om Paasken 86, som før er rørt, op-sagde for^{ne} Mester Søren Torndal Skolen for Borgmestere og Raad og rejste her fra til Kjøbenhavn, og da fik Kald til Odense Skole. Og da formedelst Absalon Juels Bistand blev han her ved Skolen med saadan Besked, at Byen vilde forbedre hans aarlige Løn. Og efter saadan Lejlighed blev hannem bevilget samme Tid af Borgmestere og Raad — 20 Daler aarligen til hans Løns Forbedring, som angik Paasken Anno 86«.

Trods denne Forbedring i Lønnen tog M. Søren i Oktober 1588 sin Afsked fra Skoletjenesten. I Kæmnerregnskabet for det nævnte Aar findes følgende Post: »Givet Mester Søren Torndal, Bys Skolemester, til en Foræring, den Tid han blev forlovet fra Skoletjenesten og skiltes herfra, 1 Rosenobel, beregnet for 7¹/₂ Mark«. At man har været vel tilfreds med hans Tjeneste, viser ikke blot denne Hædersgave, men ogsaa det Skudsmaal, Byens Øvrighed meddelte ham, hvilket lyder, som følger:

»Vi Borgmestere og Raad udi Helsingør gjøre vitterligt for alle med dette vort aabne Brev, at ærlig, højlærd og velagt Mand, Mester Søren Christensen Torndal, denne Brevviser, haver nu paa nogen Aars Tid været hos os udi Tjeneste og været Skolemester udi Byskolen her udi Helsingør, og udi midlertid haver han forestaaet Ungdommen og Skolebørnene med Undervisning og Lærdom udi »Leigser« og Sang med al anden ærlig Opdrag udi al kristelig, tugtig og tilbørlig Omgjængelse, med flittig og vindskeblig Varetægt baade inden og uden Skolen, saa at Ungdommen ved hannem ganske vel er forbedret udi Lærdom og gode Sæder; og forestaaet samme Skolekald, baade udi Skolen og Kirken, som en ærlig og flittig Mand bør og vel anstaar i alle Maade, saa at vi og denne ganske Menighed takke hannem al Ære og Godt, og vi havde jo gjerne set, at han havde blevet længer her udi samme sit Kald og Skoletjeneste; og ladet os forstaa at være til Sinds paa andre Steder efter Guds Forsyn og Vilje sig videre at forsøge; og derfor nu af os været begjærendes, at han samme Skoletjeneste maatte være undslagen, og derfra at blive kvit og forløvet, have vi ikke vidst hannem det at benægte, og er nu her afskilt med Vilje og Venskab. Bedendes fordi og ganske venligen begjærendes af alle, ihvo som helst de er, som bemeldte Mester Søren Torndal hænder for at komme, at han maa vederfares Befordring og Forfremmelse i al Ting til det bedste og nyde denne vor aabne Bevis godt ad udi alle Maade. Hvilket udi lige og andre Vilkaar at bekjende, og hver efter sin Conditions Lejlighed med alt godt at forskyldte, vi gjerne findes villige og stedse ganske redebonne. Til hvis ydermere Vidnesbyrd vi have vitterlig ladet trykke vort Stads Secret-Segl her neden under. Datum Helsingør den 11 Octobris Anno 1588«.

Efter at være fratraadt Skoletjenesten i Helsingør var det M. Søren Caristensen Torndals Hensigt at rejse udenlands. Han ansøgte derfor Regjeringen om Bistand til, at

han kunde »begive sig udenlands paa Universiteter udi sin Studering sig ydermere at forfremme«, en Begjæring, som ogsaa blev opfyldt, da han den 12te November 1588 fik Kongebrev paa »Afgiften af Kgl. Maj.s og Kronens Part af Korntienden af Asnæs Sogn i Odsherred«¹⁾. Det kan dog være tvivlsomt, om han virkelig er kommen til at rejse, eftersom han allerede 1589 kaldtes til Sognepræst i Kjøge²⁾. Da den gamle Sognepræst ved S. Olai Kirke i Helsingør, Hr. Rasmus Lavritsen, imidlertid paa Grund af Svagelighed ønskede sin Afsked, og da Regeringen ved Tilskud af Øresundstolden gjorde det muligt for Byøvrigheden at lønne en ny Præst uden at berøve den gamle, hvad han havde, saa blev M. Søren Christensen Torndal den 24de Juni 1590 af Borgmestere og Raad i Helsingør kaldet til Stadens Sognepræst³⁾. Kort efter blev han tillige Provst i Ljunge-Kronborg Herred.

At Mester Søren Torndal har nydt en ikke ringe Anseelse som en dygtig og paalidelig Mand, ses bedst deraf, at Regjeringen 1595 vilde have ham til Biskop i Ribe; men skjønt der fra forskjellige Sider anvendtes megen Overtalelse, lykkedes det dog ikke at overvinde hans Betænkeligheder, saa Enden blev, at han fik Lov at blive i Helsingør⁴⁾. 1608 var han en af den sjælandske Præstestands fire Valgmænd ved Prinds Christians Udvælgelse, og to Aar efter var han som Provst en af Ljunge Herreds deputerede ved Prinsens Hylding⁵⁾. Angaaende hans Virksomhed som Præst i Helsingør skulle vi kun minde om de i dette Tidsskrift tidligere omtalte Stridigheder, han havde med den tyske Præst sammesteds, der gjerne vilde gribe ind i M. Sørensen Embedskreds og ikke var tilbøjelig

¹⁾ Rørdam, Kbhvns Univ. Hist. 1537—1621. IV, 358—9.

²⁾ Wiberg, Alm. dsk. Præstehist. II, 211.

³⁾ Aarsberetn. fra Geh. Ark. III, Till. S. 76. IV, Till. S. 23—5.

⁴⁾ Ny kirkehist. Saml. VI, 71—2. 106. Et andet Træk af den Anseelse, han nød, er meddelt i Kirkehist. Saml. 3. R. I, 757.

⁵⁾ Ny kirkehist. Saml. V, 143. 148.

til at rette sig efter de ejendommelig danske Kirkeskikke¹⁾. Disse Stridigheder hørte længe — ogsaa efter M. Søren Torndals Afgang — til Dagens Orden i Helsingør²⁾.

I Stadens Regnskab for 1608—9 findes følgende Antegnelse om Sognepræstens Løn: »Givet M. Søren Torndal, Sogneherre, sin Aarsløn, som oppebæres paa Toldboden — 400 Mark³⁾. End givet Mester Søren for Passen (o: Passionshistorien) at prædike — 20 Mark. End er for⁴⁾ Mester Søren Torndal bevilget den aarlige Rente af de 200 Daler, som afgangne Frants Lauritsen og Frederik Lejel have givet til Prædikestolen — 20 Mk. 20 Sk.«.

I Begyndelsen af Aaret 1616 synes M. Søren Torndal at være død⁴⁾. Hans Hustrus Navn kjende vi ikke; men Professor M. Jon Jakobsen Venusinus omtaler ham som sin Svoger⁵⁾. Af hans Børn kjendes Sønnerne Christen og Lavrits Torndal, der begge bleve Præster i Skaane og Magistre⁶⁾.

11. **Baltzer Thorunnis**⁷⁾ var Skolemester her fra 1588 til 1591. I Kæmnerregnskabet for 1588—9 findes føl-

¹⁾ Ny kirkehist. Saml. III, 164—5. V, 29.

²⁾ I Kgl. Bibl., Saml. til Adelen Hist. Fasc. 14, Nr. 34, findes en Klage (dat. 15. Novbr. 1619) til Kansler Chr. Friis til Kragerup fra Johannes Crusius, Sognepræst i Helsingør, over den tydske Præst smst. Hr. Augustinus Sandt, som havde udskjældt ham. Jvfr. Aarsberetning fra Gehejme-Arkivet III, Tillæg, S. 90—91. Ny kirkehist. Saml. III, 164—72.

³⁾ Denne Staden under særegne Forhold tillagte Hjælp til Lønning af Sognepræsten (se ovenfor, S. 332) synes den altsaa at have beholdt, selv efter at disse Forhold vare ophørte.

⁴⁾ Til hans allersidste Tid hører det Brev til ham fra Bert. Knudsen Aqvilonius, som omtales i Kirkehist. Saml. 3. R. III, 280.

⁵⁾ Kirkehist. Saml. 3. R. I, 278.

⁶⁾ Personalhist. Tidsskrift III, 139. Kbhvns Univ. Hist. III, 435. Acta Consistorii u. 25. Maj 1616.

⁷⁾ Dette Efternavn findes kun paa et enkelt Sted i de helsingørske Regnskaber, saa Skrivemaaden ikke videre kan kontrolleres. En lille By ved Navn Thornæs findes i Magleby Sogn ved Skjelaskør, mulig har han været derfra.

gende Notitser: »Givet Baltzer Skolemester til Vognleje og Fortæring fra Kjøbenhavn og hid, den Tid han blev kaldet for en Skolemester her til Bys Skole — 4 Mark«. »Givet Baltzer Skolemester efter den Bevilling, derom tilforn er samtykt, aarlig, for han med Flittighed tilholder Ungdommen udi boglige Kunster, saa og sjunger udi Koret Løverdag ad Aften; fik for^{ne} Baltzer for sin Umage for dette Aar 7½ Mark«. I det følgende Aars Regnskab findes antegnet: »Givet Baltzer Skolemester til Vognleje og Fortæring, der han var opskikket til Kjøbenhavn til Bispen om tvende Hørere hid at forskaffe udi Jespers og Hans Hørers Sted — 3 Mark«.

12. Mag. **Christoffer Olsen** var Skolemester her 1591—96. Ikke længe efter hans Tiltrædelse blev Hørernes Tal forøget fra to til tre. Herom findes følgende i Raadstuebogen:

»Anno 1591 den 8. Octob. paa Helsingørs Raadhús var nærværendes forsamlet Frederik Lejel, Jørgen M[a]ler, Borgmestere, David Hansen, Anders Saxen, Mads Laursen, Anders Hes, Niels Barfod og Gudmand Nielsen, Raadmænd, Rasmus Lange, Byfoged, item M. Søren Torndal, Sogneherre, og Mester Christoffer, Skolemester. Da samme Tid, Ungdommen og menige Skolebørn til Lærdom, Bedste og Forfremmelse her udi Bys Skole, [blev besluttet] at tage en ny Hører, ved Navn Peder Mogensen, ydermere end tilforn været haver, som skal forestaa Sinkelectien og derudi med Vindskibelighed lære og undervise Ungdommen udi deres første Bøger, og er hannem samtykt til aarlig Løn 12 Daler, og hans Kost at have i Hospitalet hos Skolemesteren og de andre Hørere. Og efterdi det befindes, at Skolen sig daglig formerer med Ungdommen og Skolebørn, og Hørerne nu ere flere, end tilforn, er samtykt og bevilget, at herefter saa holdes skal, at naar den hele Skole ganger for Lig, skal gives 1 Daler, og naar halv Skolen ganger, skal gives ½ Daler. Og hvis Penge udi saa Maade indbekommes, desligeste af Discantspenge

og udi alle andre Maader, af det som uvist er, skal deles udi trende Parter, og deraf skal Skolemesteren annamme en tredie Part, Hørerne en tredie Part, og Skolen en tredie Part, paa lige Andel at skifte udi trende Lodder, som før er rørt«.

I Kæmnerregnskabet for 1595—6 findes følgende Poster: »Givet M. Christoffer Olsen, Skolemester, som resterede af hans Løn for Kantori udi Koret udi 4 Aar — 30 Mark«. »End givet hannem efter Borgmesteres og Raads Befaling for Discantebøger, han dennem forærede til Kirken — 20 Mark«. Begge disse Udbetalinger ere vistnok skete ved hans Afgang fra Skolen. — Om Mester Christoffers senere Skjæbne savne vi sikre Efterretninger. Der forekommer i Kjøbenhavn i Begyndelsen af det 17de Aarhundrede en, som det synes, ubefordret ældre Academicus ved Navn M. Christoffer Norbagge, der ses at være død 1613, ventelig den samme, som etsteds kaldes M. Christoffer Olsen Tønsberg ¹⁾. Om det skulde være den tidligere Rektor i Helsingør, maa indtil videre henstaa uafgjort.

13. Mag. **Alexander Hansen Lejel**, Søn af Kanniken Hans Lejel i Roskilde og Hustru Karine Dankertsdatter, studerede 1593 og flg. Aar i Leiden ²⁾, tog 8. Maj 1595 Magistergraden i Kjøbenhavn ³⁾ og blev 1596 Rektor i Helsingør. I Kæmnerregnskabet for samme Aar findes følgende Post: »Givet Mester Alexander Hansen efter Borgmesteres og Raads Befaling til Tærependinge og at flytte sit Gods her til Byen — 10 Mark. End givet hannem for Kantori i Koret 7½ Mark«. I Regnskabet 1597—8

¹⁾ Kjøbenhavns Univ. Hist, III, 724 Not. I Acta Consist. 29. Oktober 1608 findes følgende Notits: »M. Christoffer begjærede Viaticum til Hjemrejse til Norge«.

²⁾ Personalhist. Tidsskrift II, 107.

³⁾ Ved denne Lejlighed kaldes han i Univ.-Programmet: Hafniensis, hvilket tyder paa, at han er født i Kjøbenhavn, skjønt vi ellers ikke vide noget om, at hans Fader har haft nogen Stilling der.

findes som Udgift: »Mester Alexander Hansen for Catechismi Prædiken efter hans Bestillings Lydelse betalt 50 Mark. For Kantori i Kirken 7½ Mark. End givet Mester Alexander Hansen tredive Mark, som er Rentependinge af tre hundrede Daler, hvilke Frederik Lejel og hans kjære Hustru Kirstine Jensdatter haver givet til bemeldte Aftensangsprædiken efter deres Fundations Lydelse«. Denne ny oprettede Tjeneste som Aftensangsprædikant (2den Kapellan) havde M. Alexander faaet den 21de November 1597 ¹⁾, uden at han derfor opgav Rektorembedet. — Han døde formodentlig den 13de Januar 1600. I Regnskabet 1599—1600 læses nemlig: »Item er givet M. Alexander Hansen salig for Catechismi Prædiken, hans Broder Jacob Hansen bekom fra Michelsdag Anno 99 og til den 13de Januarii Ao. 1600 — 26 Mark«. Den sidst nævnte Datum er vistnok Mester Alexanders Dødsdag.

14. **Søren Nelsen Bjerrelide**, en Jyde, der sikkert var født i Bjerrelide, Skjolde Sogn, blev Student 1595. Fik 1597 Kommunitetet. Den 7de Januar 1598 fik han det Vidnesbyrd af Professor Joh. Stephanus, at han en Tid lang havde været ved Universitetet og imidlertid studeret flittig og skikket sig vel i sit Levned. Den 29de Februar 1600 blev han antaget til Skolemester i Helsingør og forblev i denne Stilling i henvend to Aar, hvorpaa han blev Præst i Butterup og Tudse ved Holbæk ²⁾. Her døde han 1619.

15. **Frants Jørgensen**. Om hans Ansættelse findes følgende i Raadstuebogen: »Anno 1602, den 9. Aprilis, vare i Jesu Navn med hverandre paa Helsingørs Raadstue for-

¹⁾ Hundrup, Lærerstanden ved Helsingørs Skole, S. 5.

²⁾ Ny kirkehist. Saml. V, 148. Kirkehist. Saml. 3. R. 1, 744. 759. Det paa sidstnævnte Sted omtalte akad. Testimonium for Søren Nielsen Bjerrelide, dat. 27. Decbr. 1602, maa ventelig være fra 1601 efter vor Maade at regne Aarets Begyndelse paa, og betegner vistnok Tiden, da han ved at løse Testimonium fra Universitetet beredte sig til at overtage Præsteembedet.

samlet ærlige, vise, velagte Mænd, Gudmand Nielsen, Jørgen Rijwold ¹⁾, Borgmestere, Peder Holst, Claus Ruhoffd, Hans Davidsen, Raadmænd i Helsingør. Samme Dag antoges vellærd Person Frants Jørgensen, Hr. Jørgen Frantsen i Maarum og Grested Sogneherre hans Søn, at være Helsingør Bys Skolemester. Hans Besoldning aarligen skal være, som efterfølger: En halv Læst Korn af den Tiende, ærlig Mand Rasmus Klavsén i Græsedé haver for Afgift udi Sundby. Item af de Pendinge, salige Herluf Trolle haver funderet og givet til Skolen — 20 Daler. Udi Hospitalet en fri Disk. For Discant at sjunge om Lørdagen til Aftensang og om Søndagen, naar Messen er holdt, [7½ Daler]. For Lig at hente, den hele Skole — 1 Daler. Den halve Skole — ½ Daler. Dog naar Salme synges, efter Ligprædiken er gjort — 1½ Daler. Af disse Pendinge skal Skolemesteren have Tredieparten, Hørerne Tredieparten, og Skolepersonerne Tredieparten. Item naar der synges Discant i Bryllup, skal derfor gives 1 Daler. Den skal Skolemesteren ene beholde, er 1 Daler. End af Discantes Penge, naar omsynges Juleaften, Nyt-aarsaften og til Martini Episcopi Aften, da nyder Skolemesteren Tredieparten, Hørerne Tredieparten og Skolepersonerne, [som] med omsynger, Tredieparten. Paa denne forskrevne Beskeden og Lejlighed gav bemeldte Frants Jørgensen hans Haand [til] de ærlige Mænd Borgmestere og Raad, lovede og tilsagde dennem hans tro og flittige Tjeneste her udi Helsingør for Skolemester i Bys Skole, vil ogsaa tage flittig [og] vel Vare paa hans Bestilling. Gud almægtigste give til Lykke og Gavn paa alle Sider«.

Frants Jørgensen tjente ved Helsingør Skole til Michelsdag 1605, hvorpaa han blev Præst i Ondløse og Søndersted ²⁾, senere Rektor ved Kjøbenhavns Skole, og endelig

¹⁾ Navnet skrives andensteds: Rewald.

²⁾ I »En kort Beretning om Erlig oc Velbyrdig Mands salig Peder Reedtzes Stamme oc Herkom . . . fremsat aff Frandtzt Jørgensøn G. Kbh. 1611 Bl. Cv., ytrer Forfatteren: . . . O huor mangen

Lektor i Theologien i Roskilde. I øvrigt henvises til den Biografi af ham, som jeg, inden jeg dog endnu kjendte de Oplysninger, som de helsingørske Byprotokoller indeholde, har meddelt i Kbhvns Univ. Hist. III, 725—8, samt til Kirkekist. Saml. 3. R. III, 6—9. Den Gravskrift over ham og hans Hustru, som i sin Tid fandtes i Roskilde Domkirke, er aftrykt i Hofmans Foundationer, VII, 226.

15. Hr. **Jens Jensen** var Skolemester her 1605—8, og da han i Regnskaberne betegnes som »Her Jens Jensen«, har han været ordineret Præst. Derved ledes vi til følgende Formodning om hans tidligere Skjæbne, der vistnok vil vise sig rigtig. Han er nemlig efter al Sandsynlighed den »Joannes Joannis Wensaliensis Cymber«, der nævnes i Listen over Tyge Brahes Disciple med Bemærkning om, at han var hos ham i halvandet Aar, men egentlig havde forpligtet sig til at blive der i tre Aar¹⁾. Hans Bortrejse fra Uranienborg falder formodentlig ved Aaret 1588. Vi kunne ikke oplyse, hvor han i nogle Aar har opholdt sig²⁾. Men naar der i den af Tyge Brahes Medhjælpere førte meteorologiske Dagbog under 30. Oktober 1594 bemærkes: »Venit D. Joh. Wensøsil«, saa mene vi her at have fundet Manden igjen; han er da kommen tilbage til Hven og er efter Tyge Brahes Valg bleven Præst ved S. Ibs Kirke der

skickelig oc duelig Person haffuer hand (o: Reedtz) hiulpit oc forfremmit til det hellige Ministerium oc Predicke Emblide, som vaar vel at opregne her oc der (som mand plejer at sige) mange, om behoff giordis, At teg intet skal tale om mig selff, huilcken hand nest Gud oc min kiere her Biscops, Hederlige oc høylerde Mands D. Peder Vinstrups minde oc Beuilning, oc haffuer fra Helsingørs Scholetieniste fordret oc fremmet til den høyuerdige Orden, oc haffuer med Lensmandens samtycke indsat mig i Vndløse Præstekald, oc i midler tid, men hand leffde her paa Jorden, som min gunstige oc gode Ven, Hielper oc Forsuar, beuljste mig meget got«.

¹⁾ Danske Mag. 4. R. II, 34.

²⁾ Han kan vel neppe antages for den »Johannes Johannis Hellespontius Danus«, der 1591 immatrikuleredes i Leipzig (Ny kirkehist. Saml. II, 520).

paa Øen. Den 30te November 1595 havde han og Morten Degn paa Hven samtidig Bryllup ¹⁾. Som afhængig af Tyge Brahe, der uden Bøndernes Samtykke egenmægtig havde kaldet ham til Præst, fandt han sig i efter sin Patrons Ønske at udelade Exorcismen ved Daaben, ligesom han heller ikke gik i Rette med ham, fordi han i flere Aar havde afholdt sig fra Alterens Sakramente, og da Tyge Brahes Stjerne ved Hove var dalet, rejstes der i den Anledning en alvorlig Anklage mod Præsten, hvilken førte til hans Afsættelse 1597 ²⁾. Senere maa det dog atter være lykkedes ham at forsone Øvrigheden, eftersom der findes et Kongebrev af 29de Juni 1602 til Biskop Peder Jensen Vinstrup, om at han »skulde være Hr. Jens, fordum Præst paa Hven, behjælpelig til en Skoletjeneste, som først ledig bliver her i Sjælland, og han kan være tjent med og have nogen Fordel af, og dertil for nogen anden blive befordret« ³⁾. Ventelig har denne Skrivelse ført til, at Hr. Jens omsider i Aaret 1605 blev Skolemester i Helsingør, hvor han forblev til 1608. Maaske er han derefter paany bleven Præst et eller andet Steds.

16. Hr. Jens Christensen Langh var her kun i et Aarstid. I Byens Regnskab for 1609 anmærkes: »Den 2. Junii foræret Hr. Jens Christensen, Skolemester, der han forrejste her fra Byen — 20 Mark«. Han er den »Dn. Johannes«, hvis forestaaende Afgang fra Helsingørs Skole omtales i et Brev af 30te Januar 1609 til Biskop Peder Jensen Vinstrup fra Forstanderen i Sorø, M. Joh. Stephanus, der gjerne ønskede en af Hørerne i Sorø, Frants Richardsen (fra Helsingør), befordret til hans Plads, uden at dette dog skete ⁴⁾.

¹⁾ Tyge Brahes meteorologiske Dagbog, S. 226. 241.

²⁾ Danske Mag. II, 315—7. Ny kirkehist. Saml. V, 40. Den 21. April 1597 udgik der kgl. Befaling til Hans Olufsen om at tiltale Præsten paa Hven, Hr. Jens Jensen, fordi han havde gjort Forandring i Daabsritualet (Sjæl. Tegn. XIX, 75—6).

³⁾ Sjælandske Tegnelser XIX, 363.

⁴⁾ Ny kirkehist. Saml. V, 477—8.

17. Mag. **Michel Møvritsen** er den næste Rektor i Rækken, som vi kjende; men det er dog muligt, at der har været nogen mellem ham og Hr. Jens Christensen Langh. Et Par Aargange af Byregnskaberne mangle nemlig og dermed tillige den ellers sikre Vejviser i disse Forhold. Han var født i Stavanger 1578. Den 26de Oktober 1608 var han ved Kjøbenhavns Universitet Respondens ved en af D. Kort Aslaksens theologiske Disputatser ¹⁾. Som Rektor i Helsingør tog han den 28de April 1612 Magistergraden i Kjøbenhavn. I Helsingør forblev han til Sommeren 1613. I Byens Regnskab for dette Aar findes nemlig følgende Post: »Efter Borgmester og Raads Befaling givet M. Michel til Foræring, der han fra Skolen blev aftakket, 2 Rosenobler, er 18¹/₂ Mark«. Efter sin Afgang fra Rektorembedet begav han sig paa en længere Studierejse i Tydskland og Frankrig. I Sommeren 1622 beskikkedes han til Professor i Logik og Metafysik ved Lunds Gymnasium. I Acta Consistorii for 29de Juni 1622 læses nemlig: »M. Michael Mauritius Stavangriensis et M. Christianus Petri Tidstadiensis, Lectores in Gymnasio Lundensi futuri, fidelitatis juramentum præstiterunt.« Kapitlet i Lund henvendte sig 12te Oktober 1631 til Kansler Chr. Friis med Begjæring om, at M. Michael Mauritius, Professor Logicus ved Gymnasiet, maatte faa et Kannikepræbende, da han havde gjort sig vel fortjent, og man savnede residerende Kanniker ²⁾. Ventelig er Begjæringen bleven opfyldt. I sin Lærerstilling virkede Mester Michael forøvrigt med udmærket Troskab og Dygtighed indtil sin Død i November 1637. Han var gift med Lucie Haagensdatter, Enke efter M. Niels Madsen, Rektor ved Domskolen i Lund og sluttelig Sognepræst ved Domkirken sammesteds ³⁾.

¹⁾ Kbhvns Univ. Hist. 1587—1621, III, 596.

²⁾ Orig. i Kgl. Bibl., Saml. til Adel. Hist., Fasc. 17, Nr. 107.

³⁾ Sommeliuſ, De templo Lundensi, p. 150. Rietz, Skånska Skolväsensdets Historia, S. 295—6.

18. Mag. **Hans Arnoldisen de Fine** var Rektor her fra Juli 1613 til Juli 1614. Han var født 1579 i Kjøbenhavn og var en Søn af Nederländeren Arnold de Fine (egentlig van Enten), som havde været Kong Frederik II's Kapelmester. Ventelig var han Student fra Roskilde Skole, da han omtaler M. Povl Pedersen, der havde været Rektor her og senere blev Sognepræst og Kannik ved Roskilde Domkirke, som sin særlige Velynder og Forfremmer¹⁾. Forøvrigt gjorde han i sin unge Alder vidtløftige Rejser i Tydskland, Frankrig og Nederlandene, tildels som Hovmester for en ung Adelsmand »Georgius Ernestus Wormius von Woer Danus«; navnlig opholdt han sig i længere Tid i Giessen, hvor han i Aarene 1608—9 udgav eller forsvarede en Række naturfilosofiske Disputatser og (i November 1608) tog Magistergraden²⁾. Efter Hjemkomsten til Kjøbenhavn synes han at have virket som Manuductor og Privatdocent. Om hans Tiltrædelse i Helsingør indeholder Stadens Regnskab for Aaret 1613 følgende Post: »Givet Skolemesteren M. Hans efter Borgemester Johan Villumsens Befaling for hans Rejser og Omkostninger her neder til Byen — 8 Dlr. rix. 1 Mk., er Pendinge — 19 Mk. 1 β 3 Alb.«. Aaret efter blev han kaldet til Sognepræst i Helsingborg istedetfor den ved Dom afsatte M. Niels Michelsen Aalborg, og fik i den Anledning den 16de Juli 1614 et Testimonium publicum fra Universitetet, hvor hans Studier omtales i meget rosende Udtryk, blandt andet ytres: »Eruditionem, quam peregrinationibus variis ac

¹⁾ I en Tilegnelse til denne i Disp. XI. *Metaphysica de potentia et actu, de qua in collegio privato, præsiede Casp. Finckio, Logic. in Acad. Giessena Prof., rationem redditurus est Johannes Arnoldi de Fine Haffniensis Danus.* Giessæ 1608.

²⁾ *Disputatio Physiologica de mari etc., quam sub præsidio M. Caspari Finckii in Giessena Acad. Logic. Prof., pro consequendis Magisterii insignibus proponit Johannes Arnoldi de Fine Haffniensis Danus.* Habebitur Disp. XIX Novbr. — Giessæ Hassorum 1608. 4to. Tilegnet de Fines ovennævnte »discipulus et promotor«, som da ogsaa studerede i Giessen.

studio indefesso sibi acquisivit haud umbratilem, tum publice hic in Academia legendo, docendo et disputando, tum Helsingoræ in juvenum ingeniis artium liberalium linea poliendis, satis superque declaravit«. Ligeledes omtales det, at hans Bortgang fra Helsingør Skole havde foraarsaget et ikke ringe Savn ¹⁾. Aaret efter at han var kommen til Helsingborg, blev han valgt til Provst i Lugude og Sønder Aasbo Herreder. Han døde den 9de Juni 1637 og findes med sin Hustru Kirsten Knudsdatter (havde været gift en Gang før, døde 21. Maj 1650) begravet i Helsingborg Kirke, hvor der findes Gravskrift over ham ²⁾. — Sivert Grubbe bemærker i sin Dagbog, at han den 10de Sept. 1616 hørte Sognepræsten i Helsingborg holde en temmelig latterlig Tale (orationem satis ridiculam) ved Klavs Podebusks Begravelse ³⁾. Talen er udgivet i Trykken (Kbh. 1617); men det er neppe rimeligt, at man ved Læsningen af den trykte Tale vil finde det, som Tilhørerne fandt latterligt, den Gang M. Hans de Fine holdt Talen. — Blandt hans Børn var Arnold de Fine, der endte som Biskop i Trondhjem ⁴⁾, samt tre Sønner, der bleve Præster i Skaane, og Datteren Barbara, der blev gift med den bekjendte Hans Allesen, Præst i Bunkeflod i Skaane, der maatte gennemgaa meget ondt under Svenkekrigen 1659 paa Grund af sin Troskab mod Danmark, og døde som Præst i Slagelse ⁵⁾.

¹⁾ Kbhvns Univ. Hist. 1537—1621. IV, 644.

²⁾ Follin, Helsingborgs Historia.

³⁾ Danske Mag. 4. R. IV, 45.

⁴⁾ Følgende Notits findes blandt Carøes Excerpter: »Aar 1637 den 12. Decbr. om en Onsdag om Aftenen, der Klokken var mellem 8 og 9, paagik her i Byen Helsingør en Vandflod med stor Storm og Højvande, saa at det tog en hel Længe bort, som stod paa Lappen i Arnold de Fines Gaard, som Søren Bugges Datter havde kjøbt«. Men at det er den ovennævnte de Fine, der her menes, tør jeg ikke paastaa, skjønt det vel er rimeligt.

⁵⁾ Cawallin, Lunds Stifts Herdaminne, III, 337.

19. **M. Povl Fos** var Skolemester i Helsingør 1614—16. Han var en Søn af M. Desiderius Fos, Sognepræst ved Vor Frue Kirke i København, og Hustru Dorothea Jakobsdatter Hasebard¹⁾. I de akademiske Forhandlinger for 29de Juli 1599 forekommer han allerede som Student, da Byfoged Peter Andersen klagede over, at han havde slaaet dennes Hustru paa Munden, noget hun forøvrigt ved usømmelig Adfærd havde givet ham god Grund til. Han maa under sine Studier have gjort sig bemærket ved fremragende Evner, siden Universitetets Rektor den 5te April 1606 foreslog ham til at nyde det kongelige Rejsestipendium, der sædvanlig kun blev givet de dygtigste Studenter. Da der imidlertid kun var faa Pladser og flere Ansøgere, kunde han ikke strax komme i Betragtning. I Acta Consistorii for 29 Maj 1607 omtales, at Hr. [Christian] Barnekov havde intercederet for ham hos Professorerne, for at han snart kunde faa det omtalte Stipendium. Forøvrigt forekommer han i Aaret 1606 som Respondens ved en af Prof. Thomas Finckes medicinske Disputatser, og i November 1608 tog han Magistergraden under Prof. Hans Rasmussen Skomagers Præsidium²⁾. Ikke længe efter blev det forønskede Rejsestipendium ham tilstaaet. Den 29de Marts 1609 udstedte han nemlig den sædvanlige Revers ved Stipendiets Modtagelse³⁾. Det var en medicinsk Plads, han fik, uden at vi ellers vide, om han har syslet med denne Videnskab. Da det kom til Stykket, synes han ikke at have været meget ivrig for at komme afsted. I Acta Consist. for 7de Okt. 1609 bemærkes nemlig: »M. Paulus Fossius, som endnu er hjemme, begjærede en Del af sit Stipendio. Blev svaret, at naar han drog ud, skulde det hannem bevilges; thi

¹⁾ Bloch, Den fynske Gejstlighed, I, 604. Kbhvns Univ. Hist. 1537—1621. II, 648.

²⁾ Kbhvns Univ. Hist. 1537—1621. II, 644, III, 561.

³⁾ Orig. i Konsist. Arkiv, Pakke 38.

Kongens Stipendium skulde fortæres uden Landet«. Kort efter rejste han ud; 1610 var han i Vittenberg; og han færdedes nu i flere Aar ved fremmede Universiteter. Endnu den 9de Februar 1614 bevilgedes ham »Naadsens Aar« af Stipendiet eller et Tillæg til den sædvanlige Stipendietid. Men efter at M. Hans de Fine var kaldet fra Rektoratet i Helsingør til Præsteembedet i Helsingborg, henvendte Borgmestere og Raad i Helsingør sig den 20de Juli 1614 til Universitetets Professorer med Forespørgsel, om de fandt M. Povl Fos duelig til den ledige Skolemestertjeneste, som de havde tænkt paa at overdrage ham. Professorerne svarede ved at meddele ham et glimrende Testimonium, hvori de bl. a. henviste til de offentlige Lærdomsprøver, som han havde aflagt under sit sexaarige Ophold i Udlandet¹⁾. Øvrigheden i Helsingør behøvede altsaa ikke at betænke sig længere, og den 29 Juli s. A. kaldte den ham da til Byens Skolemester, idet der tilsagdes ham den samme Løn, som hans Formand havde haft. I Byregnskabet for 1615—6 findes følgende Post: »M. Povl Fos, Skolemester, for Figuralsang paa Højtidsdagene at holde vedlige, en Rosenobel, er 10 Mk. gode.« I Rektorstillingen forblev han til den 28de November 1616, da han fratraadte paa Grund af nogen Strid, han var kommen i med Borgmestere og Raad²⁾. Noget egentligt Fjendskab kan der vel ikke have fundet Sted, eftersom man finder, at Borgmestere og Raad »forærede M. Povl Fos, der han af-takkede, 2 Rosenobler, er 20 Mark gode«. Vi vide ikke, om han senere har faaet nogen offentlig Ansættelse. I de nærmest følgende Aar er det i alt Fald ikke sket. I Acta Consistorii for 4de Oktober 1617 læses nemlig: »Blev samtykt, at Rektor paa Universitetets Vegne skal laane Mester Povl Fos 40 Rdl., Universitetet at betale igjen, det første han kommer i noget Kald«. Og under 16de

1) Kbhvns Univ. Hist. 1537—1621. IV, 645. 648—9.

2) Hundrup, Lærerstanden i Helsingør, S. 6.

September 1618 bemærkes sammesteds: »Blev M. Povl Fos bevilget, at hannem maa undsættes 100 Dlr. af Smørum Kirkes Pung, for hvilke hans Broder, som er Sognepræst i Dalby, tilbyder sig at være Forlover« ¹⁾).

20. **Hans Rasmussen (Espendrup)** var født i Esbønderup, hvor hans Fader, Hr. Rasmus Frantsen, var Sognepræst, deponerede den 9de Decbr. 1612 fra Roskilde Skole og fik Professor Vulfgang Rhuman til Privatpræceptor. I Aaret 1614 blev han Hører ved Københavns Skole, hvor den ovenfor nævnte M. Frants Jørgensen da var Rektor. I November 1616 kaldtes han til Skolemester i Helsingør. I Byens Regnskab 1616—7 findes bl. a. følgende Post: »Skolemesteren Hans Rasmussen given for Koralsang udi Kirken 1 Rosenobel, er 4 Rdlr.« Men allerede i Juni 1617 forlod han denne Stilling. Hans Testimonium publicum, hvoraf disse Oplysninger om ham i det væsentlige ere uddragne, er udstedte den 17de Juni s. A. af den akademiske Notarius, Prof. Peder Nielsen Gelstrup, i Universitetets Rektors, M. Christen Sørensen Longomontanus's Navn ²⁾). Dagen efter blev han ordineret til Kapellan i Hørby ved Holbæk; 1625 blev han kaldet til Sognepræst sammesteds; hans Kaldsbrev stadfæstedes paa Kongens Vegne den 29 Maj s. A. af Alexander Rabe v. Papenheim til Libenow, Befalingsmand paa Holbæk Slot ³⁾). Senere blev han tillige Provst i Tudse Herred og døde den 29de Januar 1654.

Da Carøes Uddrag af de helsingørske Byprotokoller standse omtrent ved Aaret 1617, skal jeg heller ikke her gaa videre, men henvise dem, der ønske Oplysninger om de følgende Rektorer i Helsingør, til Hundrups Skrift, der

¹⁾ Smørum Kirke laa under Universitetet (jvfr. Kbhvns Univ. Hist., III, 750).

²⁾ Orig. i Danske Selsk. Saml. i Geh.-Ark.

³⁾ Originalen findes i Danske Selskabs Saml. i Geh.-Ark., hvor ogsaa det af Rektor Matthias Severini i Roskilde d. 2. Decbr. 1612 for ham udstedte Skoletestimonium gemmes.

for den følgende Tid er langt fuldstændigere end for det Tidsrum, som her er omhandlet ¹⁾).

2. Hørere i Helsingør.

Før Aaret 1576 var der, som det synes, kun een Hører ved Helsingør Skole ²⁾); men fra den Tid blev der to; 1591 forøgedes Tallet til tre ³⁾), og 1617 kom endnu en fjerde til. Det var — hvad jo for Resten ogsaa var Tilfældet med Skolemestrene — meget skiftende Størrelser, der sjelden mere end i ganske faa Aar bleve i den beskedne Hørerstilling. Følgende Mænd have vi fundet nævnte, idet vi beklage, at det kun om enkelte af dem er lykkedes at skaffe fyldigere Oplysninger end de tarvelige, som de blotte Navne og Aarstal afgive.

¹⁾ Følgende Smaabemærkninger kunne dog endnu tilføjes: Hans Svendsen, som Hundrup anfører som Rektor 1619—22, er vistnok den Mand af samme Navn, der 1617 var Hører ved Kbhvns Skole (se min Univ. Hist. III, 730). Hans Jørgensen, Rektor fra 1622, kan ikke være bleven Magister 1623. I Acta Consist. 9. Novbr. 1629 findes nemlig følgende Notits: »Johannes Georgli, Scholæ Helsingoranæ olim Rector, examinatus et non idoneus judicatus, qui prima data occasione Magisterii honores indispesceretur». I Acta Consist. 12. Januar 1625 læses: »Dn. Decanus M. Wolfgangus proponerede om nogle Scholasticis, som vilde lade sig deponere, iblandt hvilke var nogle af Helsingør Skole, hvilke ikkun havde Rectoris, som tilførn var [vistnok Hans Jørgensens], Testimonium Men eftersom i nogen Maade var suspect Værk propter æmulationem, quæ est inter modernum et priorem scholæ rectorem, da skulde derom forfares, besønderlig om befndes, dennem ikke at kunne bestaa in Examine». Om M. Anders Jensen (Aalborg) har Carøe fundet følgende i Helsingørs Tingbog under 20 Juni 1626: »M. Anders Skolemester stævner Rasmus [dansk] Skolemester for Skjældsord og fordi han havde straffet hans Søn». — Endelig kunde bemærkes, at Hundrup ikke har benyttet de talrige personalhistoriske Oplysninger om Lærere i Helsingør i Slutningen af 17de og Begyndelsen af 18de Aarh., der findes i Fred. And. Klynæs Optegnelser, Danske Mag. III, 309—18.

²⁾ Se nedenfor S. 349 under Oluf Pedersen.

³⁾ Danske Mag. 3 R. II, 203. Samt ovenfor S. 334.

1. **Peder Mortensen** var Hører, indtil han i Juli 1566 kaldtes til Skolemester (se ovf. S. 308). Efter hans Op-rykning »blev forhandlet om en Person at bekomme til en Hører, og dertil blev givet Stemmer paa Anders Persen, som nu gaar her til Skole, og han blev kjendt duelig dertil af hans Skolemester Hans Christensen, og af Hr. Rasmus samtykt er at skulle forhandles i hans Sag nu tilkommende Michelsdag«. Hertil er føjet: »Item efter saa samtykt er om for^{ne} Anders Persen, da er han imidlertid død bleven«.

2. **Jens Nielsen** blev Hører i November 1566. Herom indeholder Raadstuebogen følgende: »Anno 1566 den 15. Dag Novembris, nærværendes Borgmestere og Raad og Hr. Rasmus, Sogneherre, var her en Person ved Navn Jens Nielsen, født i Roskilde, og var hid skikket af Skolemesteren der sammesteds, hvilken samme nu blev fæst at være en Hører udi Byskolen og en Organist, og han til-sagde saadan Tjeneste at ville den bestaa, det bedste han-nem mueligt er og være kan, sammeledes lovede han at ville søge Kirken baade Søndagen og Søgnedage uden Forsømmelse, som før haver været sædvanligt, undtagen hvis han paa Værket bliver forhindret. Herimod skal han have til vis Løn det første Aar 50 Mark danske, der til med hans visse Hus, som Hørerens er tilskikket«.

»Anno 1570 S. Michels Aften paa Raad nærværendes Henrik Mogensen, Jakob Hansen, Borgmestere, Frants Laurssen Skriver, Hr. Rasmus, Hr. Hans, Anders Saxen, Mads Larssen, Jørgen Maer, Frederik [Lejel], David [Hansen], blev den Person Laurits Stolpe, som kom fra Landskrone, fæst og annammet i Tjeneste for en Hører og Locat i Helsingør Byskole at optugte Ungdommen tilbørligen, og for samme Tjeneste udi Skolen og Kirken at skulle have et Aar om: først hans fri Kost og fri Hus udi Hørerkammeret, dertil hans visse Aarsløn 40 Mark danske. — Her imod er hannem saa foreholdet, at som er vitterligt, han var i Klammer for et Kvindfolk, han belaa i Lands-

krone, hvorfor han sagde sig være fri fra hende med Bispens Samtykke, der om alt skulde fly hid en Bevis fra Bispen, hvorledes derom er, og saa at skille sig ret fra [de] Dannemænd, han haver tjent i Landskrone. Item samtykte for^{ne} Lavrits, at han hver Uge skal gaa i Koret med Skolebørnene Morgen og Aften, naar sjunges, og det ikke forsømme. Ligesaa om Onsdag og Fredag skal baade Skolemester og han være baade i Kirken. Sammeledes om Søndagen og hellige Dage at gaa baade for Bogstolen i Koret. Item blev nu samtykt, at naar Borgmestere og Raad vorder til Sinds ikke at begjære for^{ne} Persons Tjeneste længer, eller han at tjene, skal det gives tilkjende et halvt Aar tilforn, før han skal resignere. — Item efter at denne Besked var samtykt og bevilget, som forskrevet staar, da foer for^{ne} Lavrits herfra til Bispen i Skaane om hans Testimonium og Bevis at hente om Sagens Lejlighed, og saa fra Øvrigheden i Landskrone, og han kom igjen med Bispens, Mester Tyges, Skrivelse. Derudi fandtes anderledes, end før er berørt, saa han havde ingen god Afsked enten af den ene eller af den anden, og derfor blev han ikke heller videre her annammet, men foer sin Vej herfra.

3. **Rasmus Christoffersen** blev i Oktober 1570 antagen til Hører. Herom indeholder Raadstuebogen følgende: »Den 24. Octobris paa Raadstuen vare forsamlede Jakob Hansen, Borgmester, Hr. Rasmus, Hr. Hans, Anders Saxsen, Rasmus Hansen, Hans Nielsen, Mads Laurssen, Jørgen Maer, Frederik Lejel, David Hansen. Samme Dag var nærværende Rasmus Christoffersen, født i Slagelse, og han blev nu fæst og annammet i Tjeneste i Byskolen for en Locat ved alle Vilkaar, som før findes indskrevet, at tjene i Skolen og Kirken, og hans Løn: fri Kost og Hus, dertil at skulle have om Aaret 16 Daler Mynt, regnet [for] 48 Mark danske. Item for^{ne} Rasmus gav at forstaa at kunne med Orgeværket og [at] have været Organist udi Antvorskov Kloster; og efterdi her nu er fæst en Karl til

Orgeværket et Aar, blev nu saa besluttet, at naar et Aar er forløbet, og om den Person, Peder Hansen, som nu er fæst paa Værket, ikke bliver længer derved, da om for^{ne} Rasmus findes duelig at staa Værket fore, som det sig bør, skal han være det næst at bekomme, og om hans Løn da at handle derfore. Ellers at forskrive en anden dertil. — Item forskrevne Rasmus Christoffersen samtykte og bevilgede at blive her i Tjeneste tre Aar, om hans Tjeneste sig saa kan befalde, og naar han agter at give sig herfra, skal han give det tilkjende et halvt Aar tilforn; dog forbeholden, at hvis Borgmestere og Raad ikke hans Tjeneste behager, saa længe forskrevet staar, skulle de maa hannem opsige og give hannem det tilkjende et halvt Aar før, og saa Skolen bedre forsyne«.

4. **Oluf Nielsen.** Om hans Antagelse til Hører læses i Kæmnerregnskabet 1573—4: »Den 8. Augusti [1574] efter Borgmesteres og Raads Befaling givet Oluf Nielsen, som nu er Hører i Byskolen, [da han] var her i Byen og blev annammet Tjeneste, da gav jeg hannem til Hjælp til Vognleje fra Kjøbenhavn og siden did tilbage; fik 3 Mark«. Han var her vistnok kun i kort Tid.

5. **Oluf Pedersen** var Hører her fra 1575 til 1579. I Stadens Regnskab for 1576 bemærkes: »Efter at nu var bleven tvende Hørere i Skolen, kan Skolens Indkomst ikke taale dennem baade at belønne, hvorfor er samtykt. at den ene Hører skal aarligen betales med Bys Penninge, efter hvilken Besked jeg haver betalt den Hører, her var tilforn (s: før den nedenfor nævnte Jens Hører kom) ved Navn Oluf Pedersen og givet hannem hans Aarsløn, regnet fra Michaelis 75 til Michaelis 76 — 30 Mark«¹⁾. Ved Paaske 1579 fratraadte han Bestillingen som 2den Lektiehører (»da skiltes han herfra«). Naar Hundrup anfører en Ole Fynbo som Hører i Helsingør 1580, maa det være

¹⁾ Jvfr. Danske Mag. 3. R. II, 201.

denne Oluf Pedersen, der menes, skjønt Aarstallet ikke ganske passer.

6. **Jens (Jyde)**. Da der 1576 blev Trang for en Hører til foruden den ene, der hidtil havde været ved Helsingør Skole, blev Skolemesteren sammesteds, Christiern Lavritsen Kolding, sendt ind til Kjøbenhavn for at faa Spor paa en dertil skikket Person¹⁾. Han traf da den ovennævnte Jens Jyde, og da denne siden fremstillede sig for Borgmestere og Raad i Helsingør, blev han antagen til 1ste Lektiehører²⁾. Ventelig var han i denne Stilling til 1579.

7. **Peder Nielsen** blev Hører i anden Lektie 1579. I Kæmnerregnskabet for dette Aar læses: »Item Borgmestere og Raad forskrev til Roskilde til Mester Desiderius (Fos) Skolemester og Hans Lejel, Kannik sammesteds, om tvende Locater derfra at bekomme hid til Byskolen i Helsingør, og paa det Brevene maatte bestilles vist, givet til Vognmanden for hans Umage 1 β «. »Item efter Borgmesteres og Raads Befaling givet Niels Persen og Peder Nielsen, der de vare komne fra Roskilde og hid, og bleve annammede for to Hørere her udi Skolen, da blev samtykt at komme dennem til Hjælp til deres Vognleje og Fortæring, hver af dennem 4 Mk. — er 8 Mk.«. Peder Nielsen blev her formodentlig kun til Paaske 1580.

8. **Niels Pedersen** blev ansat 1579 som 1ste Lektiehører (se ovenfor) og rykkede ved Paaske 1580 op til 2den Lektie. Men i Sommeren 1582 opgav han Tjenesten og drog til Helsingborg. I Aaret 1580 var der en Pige i Helsingør, der udlagde ham som den, der havde begaaet Lejermaal med hende. Om nogen Benægtelse af Faktum

¹⁾ Se foran S. 323.

²⁾ I Kæmnerregnskabet for 1576 findes følgende Post: »Item der Jens Hører kom hid, og hans Tjeneste blev hannem samtykt, laa han til Hans Pingels udi Herberg; blev mig befalet at betale hannem hans Fortæring og Vognleje, som jeg gav hannem — 5 Mark«. Navnet »Jyde« findes hos Hundrup S. 17, i de helsingørske Protokoller kaldes han kun Jens Hører.

fra hans Side er der ikke Tale i den Beretning om Sagen, der findes i Byens Tingbog. Med sin Rektor, M. Albret Hansen, synes han ikke at have staaet paa nogen god Fod (se ovf. S. 327).

9. **Henrik Kortsen** tiltraadte ved Paaske 1580 som Hører i 1ste Lektie og blev her til den 9de Maj 1582, da han »skiltes herfra«.

10. **Jørgen Hansen** efterfulgte Henrik Kortsen som Hører i 1ste Lektie, men rykkede endnu i Aaret 1582 op til 2den Lektie, da Niels Pedersen drog bort. I denne Stilling forblev han til Paaske 1583.

11. **Oluf Christensen** blev ansat som Hører i 1ste Lektie i Sommeren 1582 og var her til den 11te Juni 1583, da han »kom af Tjenesten for ubillig Skyld«.

12. **Niels Hansen** var »Locat« ved Helsingør Skole fra Paaske 1583 til Michelsdag samme Aar.

13. **Anders Hansen Slangerup** blev Oluf Christensens Efterfølger i Juni 1583 og var her til den 6te Juli 1584, da han »kom af Tjenesten«.

14. **Niels Jensen** var Hører fra Michelsdag 1583 til Paaske 1586, da han »fik sin Afsked fra Skolen«.

15. **Jesper Sørensen** blev i Juli 1584 Hører og var ved Skolen i det usædvanlig lange Tidsrum af 6 Aar. I Foraaret 1590 traadte han fra. Nogle Aar efter begjærede og fik han den 3die November 1593 følgende Skudsmaal: »Borgmestere og Raad i Helsingør gjøre alle vitterligt, at denne Brevviser Jesper Sørensen haver nu paa sex Aars Tid været her udi Helsingørs Bys Skole for en Hører udi anden Lektie, og imidlertid flittelig og vindskibelig, uden Forsømmelse forestaaet Ungdommen og Skolebørn med Undervisning. Og er han formedelst hans Sygdom og Skrøbeligheds Skyld efter hans egen Begjæring med Vilje og Venskab forlovet og entlediget fra for^{ne} Skoletjeneste siden den 5te Maj 1590.«

16. **Mans Christensen** var Hører fra Paaske 1586 til Paaske 1590 (se foran, S. 334).

17. **Movrits Pedersen** var her fra Paaske 1590 til 1592. I det Skudsmaal, som Borgmestere og Raad gav ham ved hans Afgang, bevidnes, at han »paa to Aars Tid havde været her i Byens Skole en Locate«, og at han »havde tilkjendegivet at være nu til Sinds paa andre Steder sig videre at ville forsøge udi Lærdom og boglige Kunster«.

18. **Hans Andersen** var Hører fra Foraaret 1590 til Sommeren 1593, da han blev kaldet til Sognepræst i Asminderød og Grønholt. Den 1ste Juli 1593 gav Borgmestere og Raad i Helsingør ham det Skudsmaal, at han paa fjerde Aar havde været »udi vor Bys Skole en Skoletjener og forestaaet samme Skolekald flittigen og vel, som en ærlig Skoletjener bør«. I Asminderød var han Præst i 13 Aar — altsaa til 1606. Han kaldes her Hr. Hans Andersen Mesler ¹⁾.

19. **Peder Mogensen (Trane)** blev Hører her i Oktober 1591 ²⁾ og var det til Udgangen af Maj 1594. Han var en Søn af den tidligere nævnte Rektor Mogens Pedersen Trane (se foran S. 309). Den 31te Maj 1594 gjøre Borgmestere og Raad vitterligt, »at denne Brevviser Peder Mogensen, barnfødt her udi vor Bys Skole, haver ved tre Aars Tid tjent udi vor Bys Skole og haver forestaaet samme sit Kald flittigen og vel«. Han havde taget siu Afsked, fordi han agtede paa andre Steder at fortsætte sin Studeringer. Omtrent 1595 finde vi blandt Kommunitetets Alumner Petrus Magni Helsingorensis, vistnok denne. Ved Universitetet var han 1600 Respondens ved en Disputats af Prof. Iver Stub og 1601 ved en af Prof. Thomas Fincke ³⁾. Hvad der ellers er bekjendt om ham, er tidligere meddelt i Kirkehist. Saml. 3. R. II, 309—10. Her skal derfor kun bemærkes, at han døde 1605 som Slotspræst paa Frederiksborg.

¹⁾ Jvfr. Wilberg, Alm. dsk. Præstehist. I, 108.

²⁾ Se ovenfor S. 334.

³⁾ Københavns Univ. Hist. III, 549. 560.

20. **Peder Iversen** var Hører 1592—3.

21. **Hector Hermansen (Malthan)** blev Hører her 1593 og var det til 1599. Han var uden al Tvivl en Søn af den tyske Præst Herman Malthan i Helsingør¹⁾. Den 15. Decbr. 1591 var »Hector Malthan Sunderburgensis« Respondens ved en Disputats, som Professor Th. Fincke holdt ved Københavns Universitet²⁾, utvivlsomt den samme Mand, som siden blev Hører. Hans Fader havde da vistnok haft en Ansættelse i Sønderborg, inden han kom til Helsingør siden Sønnen var født paa førstnævnte Sted³⁾. I Kæmnerregnskabet for 1599 findes følgende Poster: »Givet Hector Hermansen Hører hans Løn indtil S. Hans Dag Midsommer, der han kom herfra — 30 Mk. End givet hannem efter Borgmesteres og Raads Befaling til Foræring, der han drog herfra — 12 Mark«. Efter sin Afgang fra Hørerbestillingen blev han Præst i Opmanna i Villands Hrd. i Skaane, hvor han endnu levede 1632, men døde snart efter. Ifølge den skaanske Visitatsbog var han en hæderlig og lærd Mand, der med megen Iver tog sig af sin Menigheds kristelige Oplysning⁴⁾. Blandt Bertel Knudsen Aquilonius's Breve findes enkelte til ham.

22. **Jens Jørgensen** var Hører 1595 og fratraadte ved Paaske 1597. Da »han valedicerede i Skolen, fik han efter Borgmesteres og Raads Befaling 4 Mark«.

23. **Anders Jørgensen** var Hører 1595 og fratraadte den 6te Maj 1597 efter at »have tjent her udi Bys Skole for en Locate paa tredie Aar«. Han blev samme Aar Sognepræst i Ramløse og Annise, hvor han døde 1616.

¹⁾ Wiberg, Alm. dsk. Præstehist. I, 590.

²⁾ Kbhvns. Univ. Hist. III, 560.

³⁾ I Jensens Kirchliche Statistik des Herzogthums Schleswig I, 322 anføres som »Diaconus oder Frühprediger« i Sønderborg: »Herrmann Malchou, ward 1570 Hofprediger«, vistnok netop denne, skjønt Navnet er forvansket; at han blev »Hofprediger« vil vel sige, at han blev Slotspræst paa Kronborg.

⁴⁾ Cawallin, Lunds Stifts Herdaminne V, 69.

24. **Niels Jøstsen**, født i Vester-Hassing i Vendsyssel, blev der 21de April 1597 antagen til »Locate« i Jens Jørgensens Sted. Han skulde »tjene i Skolen og undervise Ungdommen, frygte Gud og tage vare paa hans Kald«; derfor skulde han have 20 Daler i aarlig Løn. Vi vide ikke, hvor længe han har været i Tjenesten; men han var her endnu i Aaret 1600.

25. **Christoffer Christensen**, født i Viborg, blev den 21de April 1597 kaldet til Hører i Sinkelektien efter Anders Jørgensen mod en aarlig Løn af 16 Daler. Var endnu i Tjenesten i Aaret 1600.

26. **Jonas Jensen**. I Raadstuebogen bemærkes under 3die Juli 1599: »Samme Tid antoges Jonas Jensen, Hr. Jens i Stavanger hans Søn, at skulle være Hører i Skolen udi Sinkelektien udi Helsingør Bys Skole. Hans staaende Løn er 16 Daler om Aaret; item andre Accidentia, som hans Formand haver haft. Sagde hans flittige Tjeneste til Borgmestere og Raad, lovede det med Mund og Haandstrækning«. Han blev her ved Skolen, tilsidst som tredie Lektiehører, indtil den 25de Juli 1603. At man har været tilfreds med hans Tjeneste, fremgaar deraf, at Borgmestere og Raad »forærede ham, den Tid han skiltes fra Skolen, 10 Mark gode«. Blev 1608 Sognepræst i Stavanger og tog 1621 Magistergraden i Kjøbenhavn.

27. **Povl** Hører synes at være bleven ansat i 2den Lektie den 1ste September 1602. Efter Jonas Jensens Afgang rykkede han op til 3die Lektie og forblev i denne Stilling til Michelsdag 1606, da han fratraadte.

28. **Oluf** Hører var her 1602 som 1ste Lektiehører, i Juli 1603 overtog han 2den Lektie og ved Michelsdag 1606 3die, ved hvilken han forblev til Michelsdag 1608.

29. **Gabriel** Hører blev den 25de Juli 1603 ansat som 1ste Lektiehører, men forlod allerede Skolen ved Paaske 1605.

30. **Niels** Hører overtog ved Paaske 1605 1ste Lektie, ved Michelsdag 1606 2den Lektie, og forlod Skolen ved Michelsdag 1607.

31. **Hans Pedersen.** Om hans Ansættelse findes følgende Bemærkning i Raadstuebogen: »Anno 1606 Løverdagen den 18. Oktober inde paa Raadstuen udi samtlige Borgmesteres og Raadmænds Nærværelse blev Hans Pedersen, født her udi Byen, antaget for en Hører udi den underste Lectie, og lovede at ville være vindskibelig og flittig, saa der skal ingen Klage komme over hannem«. Ved Michelsdag 1608 rykkede han op i 2den Lektie og var endnu i denne Stilling 1613; men videre kan han ikke forfølges, da Regnskaberne for de nærmest følgende Aar enten fattes eller dog mangle Navne paa Hørerne.

32. **Jakob** Hører antoges ved Michelsdag 1607 som 2den Lektiehører; rykkede siden op til 3die Lektie, i hvilken han endnu var 1613¹⁾.

33. **Niels Sørensen** blev ved Michelsdag 1608 antaget til 1ste Lektiehører og nævnes som saadan 1610, men kan ikke forfølges videre²⁾.

34. **Svend Pedersen** var Hører her en kort Tid 1613. Om denne i sin Tid meget ansete Mand, der endte som Professor ved Gymnasiet i Odense, henvises til den Biografi af ham, som findes hos Bloch, Den fynske Gejstligheds Historie I, 358—63. (Jvfr. Kbhvns Univ. Hist. 1537—1621. IV, 677).

35. **Jørgen Henriksen.** Paa Grund af de mangelfulde Regnskaber kunne vi ikke sige, naar han er tiltraadt, men den 20de Juli 1614 skrev Borgmesteren og Raad i Helsingør til Universitetets Rektor og Professorer: »Kunne vi Eder paa det venligste ikke forholde, at vi endeligen her til S. Olai Kirke behøver en Kapellan, saa her nu som tilforn maa være tvende Kapellaner. Saa er her en Person i vores Skoletjeneste, ved Navn Jørgen Henriksen,

¹⁾ Carøe bemærker, at i Regnskabet for 1609—10 nævnes en Jens Hører som 3die Lektiehører, men at dette Navn vistnok kun er en Skrivfejl, da Regnskabet 1612—3 atter har Jakob Hører paa denne Plads.

²⁾ Se dog Kirkehist. Saml. 3 R. II, 340. Not. 6.

hvilken os synes en skikkelig og duelig Person at være, og vi nogle Gange haver hørt hans Prædiken, som os samt vores ganske Borgerskab vel befalder. Thi haver vi hos os besluttet at kalde hannem til Kapellan til forskrevne Kirke, om I kjender hannem duelig og tjenlig dertil, I da hertil vil give eders Samtykke, saa han med det første maa vorde ordineret« ¹⁾. Ventelig har Universitetet givet ham det ønskede Testimonium, thi i Byens Raadstuebog læses under 9de Avgust 1614: »Vare forsamlede Borgmestere og Raad. 24 Borgere paa menige Borgerskabs Vegne vare opfordrede at give Svar, om de vilde samtykke Jørgen Henriksen Hører, hvilken nogle Gange haver ladet sig høre paa Prædikestolen, at kalde hannem til en Kapellan, som Byen behøver: da svarede de, at Menigheden vel befalder hans Prædiken, thi vilde de hannem gjerne samtykke. Samtykte hannem og at skal gives af Byen aarlig 20 Daler til Løn foruden de 15 Daler Rentepenge, sl. Frederik Lejel haver tillagt den 2den Kapellan.« — Mulig er han den Hr. Jørgen Henriksen fra Sjælland, der døde 1622 som Sognepræst i Slemminge og Fjelde paa Laaland ²⁾.

36. **Jens Christoffersen**, født i Nærheden af Ringsted, blev ifølge Helsingørs Raadstuebog den 4de Januar 1614 »antagen for en Hører i den første Lektie i Skolen og blev tillagt den Løn, hans Formand havde. Anlovede at ville forholde sig tilbørligen i samme Tjeneste«. I Rostgaardske Saml. 121 Fol. findes et Testimonium publ. fra Universitetet for Johannes Christiani Ringstadiensis, om hvem det bemærkes, at han blev Student 1610 og fik M. Hans Jensen Alanus til Privatpræceptor, og at denne gav ham et meget godt Vidnesbyrd for Beskedenhed, gode Sæder og Gudsfrygt samt Flid i at høre Forelæsninger. I

¹⁾ Kbhvns. Univ. Hist. 1537—1621. IV, 645.

²⁾ Rhode, Saml. til Laalands og Falsters Hist. paany udg. af J. J. F. Friis. I, 411.

de to sidste Aar (altsaa 1614—16) havde han været Hører ved Helsingørs Skole, og havde et godt Skudsmaal fra denne Virksomhed. Testimoniet er udstedt i April 1616, vistnok ved hans Kaldelse til Præst. Denne Joh. Christiani nævnes ikke i Raadstuebogen, hvad da kunde vække den Formodning, at Jens Christoffersen og Johannes Christiani er samme Person, men at Navnet paa et af Stederne er forskrevet.

37. **Niels Bertelsen** deponerede fra Helsingør Skole i Oktober 1612 og var Hører her, da han den 11te Maj 1616 tog Baccalaurgraden i Kjøbenhavn ¹⁾.

38. **Jens Adersen** blev 1617, da den 4de Lektie oprettedes ved Helsingør Skole, Hører i denne. Havde derfor vistnok allerede i flere Aar været Hører ved de lavere Lektier. I Aaret 1618 blev han Rektor ved Helsingborg Skole og var i denne Stilling, indtil han 1621 blev Sognepræst i Sandby og Harrebjerg i Skaane, hvor han døde 1637 ²⁾.

39. **Frants Sørensen** var 3die Lektiehører 1617—8. Da Hørernes Navne ikke opføres i de nærmest følgende Aargange af Byregnskaberne, kan det ikke afgjøres, hvor længe han har været her. Det Samme gjælder de to efternævnte Hørere.

40. **Peder Christensen** var 2den Lektiehører 1617—8, maaske den Peder Christensen (Vordingborg), som 1625 blev residerende Kapellan i Helsingør ³⁾.

41. **Niels Mogensen** var 1ste Lektiehører 1617—8.

3. Sognepræster ved S. Olai Kirke i Helsingør.

Da flere af Præsterne i Helsingør forekomme i det, der om Lærerne er meddelt, skulle vi til Slutning hidsætte

¹⁾ Hundrup, Lærerstanden ved Helsingørs Skole. S. 17.

²⁾ Follin, Helsingborgs Historia. S. 410. Cawallin, Lunds Stifts Herdaminne. I, 270.

³⁾ Wiberg, Alm. dsk. Præstehist. I, 588.

en Oversigt over Præsterækken i det tilsvarende Tidsrum, da vi kunne give den fuldstændigere, end den haves andensteds.

1. Hr. **Mogens Hansen** (1536—38), se Ny kirkehist. Saml, V, 781—2.

2. Hr. **Peder Samsing**. (1538—62), se smst. V, 781—3. 817—8. Den Gravskrift, som hans Søn Hr. Isak Pedersen, Sognepræst i Malmø (1568—83), satte over ham, findes første Gang trykt i Laur. Asseroi Inscript. Dan., Bl. H 1—2.

3. Hr. **Rasmus Lavritsen** (1562—90). Før han kom til Helsingør, havde han tjent Herluf Trolle¹⁾, ventelig som Haandskriver. Det er jo nemlig bekjendt, at den nævnte berømte Adelsmand havde flere Studenter i sit Hus, som han navnlig benyttede til at afskrive historiske Dokumenter. Fra denne Tjeneste kaldtes Rasmus Lavritsen 1557 til Kapellan i Helsingør, og fem Aar efter blev han Sognepræst sammesteds, noget der vidner om, at Menigheden har været vel tilfreds med ham²⁾. Den 8. Juli 1564 udgik der Kongebrev, om at Sognepræsten i Helsingør, Hr. Rasmus Reynertsen, aarlig maatte oppebære den Afgift, som Frants Lavritsen giver af Kongetienden af Tikjøb Sogn³⁾. Hvorfor han her kaldes Reynertsen, vide vi ikke; men sikkert er det, at det er Hr. Rasmus Lavritsen, der menes. Da den bekjendte bergenske Læsemester, Absalon Pedersen, i Efteraaret 1564 maatte ligge 5 Uger i Helsingør og bide paa Bør, var han i Kost hos Hr. Rasmus⁴⁾. Paa denne Tid, som oftere senere i denne Præsts Embedstid, rasede Pesten forfærdelig i Helsingør. Hr. Rasmus var, maaske lige siden 1562, Provst i Ljunge Herred i Kronborg Len. I Aaret 1576 udkom et Skrift, han havde oversat fra Tydsk, om Christi Lidelse og Død, hvilket han

¹⁾ Dette omtaler han selv i Fortalen til sit neden anførte Skrift.

²⁾ Om hans Løn som Sognepræst se Danske Mag. 3 R. II, 202.

³⁾ Original i Geh.-Ark. Om Frants Lavritsen se foran S. 306.

⁴⁾ Nicolaisen, Norske Mag. I, 273—4.

tillegnede Borgmestere og Raad i Helsingør ved en Fortællelse, der synes at tyde paa et smukt Forhold imellem ham og Menigheden¹⁾. Enkelte Træk, der vidne om det Alvor, hvormed han søgte at hævde Tugt og Sædelighed i en Tid, da megen Ryggesløshed gik i Svang i Helsingør, findes i de Udtog af Stadens Tingbøger, som Dr. Troels Lund har udgivet²⁾. Den 27de Juli 1588 »skjød Hr. Rasmus Lavritsen, der nu i 31 Aar havde tjent Helsingørs Menighed som Sjælesørger og Guds Ords Tjener, først i 5 Aar som Kapellan og dernæst i 31 Aar for en Sogneherre, sit Skudsmaal« (d: forlangte Vidnesbyrd om sin Embedsførelse) paa Helsingørs Raadstue. Hvad Anledningen har været hertil, vide vi ikke, men to Aar efter (1590) fik han sin Afsked — dog som det synes med Bibehold af sin Løn. Som Grund angives, at han »nu fast lang Tid haver været Sognepræst i Helsingør og er med Tiden bleven meget bedaget, saa han for sin Alderdom og Skrøbeligheds Skyld ikke samme Kald længer kan forestaa«, helst da Helsingør, som en Stad, der besøgtes af mange fremmede, behøvede en Præst, der var i sin fulde Kraft³⁾. Hvorlænge Hr. Rasmus har levet efter den Tid, er os ikke bekjendt. Paa hans Ligsten, der var ham foræret af hans gode Ven, den ovennævnte Frants Lavritsen, anføres hans Dødsaar ikke, sikkert fordi Indskriften er forfattet af ham selv⁴⁾. Lyskander roser

¹⁾ Vor Herris oc Frelseris Jesu Christi Pinis oc Døds Historia kortelig forklaret, vdlagd oc befattet vdi Ni Predicken Aff Johanne Gigante Northusiano Anno 1569. Oc nu nylige vdset aff Tydske paa Danske aff Rasmus Lauritsøn, Sogneprest vdi Helsingør, Anno 1575. Prentet i Kbh. 1576. 8vo.

²⁾ Se t. Ex. Danske Saml. 2. R. VI, 306. 335. 338. 354.

³⁾ Aarsberetn. fra det kgl. Geh.-Arkiv. III, Tillæg, S. 76.

⁴⁾ Den findes i en Samling »Inscriptiones, Epitaphia et Picturæ, quæ reperiuntur in Templo St. Olai, quod Helsingoræ est exstructum, collecta et excerpta Anno 1738 a Petro Orslev« (Zwergius's Afskrift i Ny kgl. Saml. 647. 4to), og lyder:

ham som en vellærd Mand af et dannet og behageligt Væsen¹⁾.

4. Mag. Søren Christensen Torndal (1590—1616). Hvad der er bekjendt om hans Levned er meddelt ovenfor S. 329—33.

5. Mag. Niels Simonsen Glostrup (1616—17). Det første vi vide om denne Mand, er, at han den 18de Maj 1604 blev indskreven til Kommunitetet i Kjøbenhavn²⁾. Han var ventelig da for ikke længe siden bleven Student. I Aaret 1609 finde vi ham studerende i Wittenberg³⁾. Den 28de April 1612 tog han Magistergraden ved Kjøbenhavns Universitet⁴⁾. Nogen Tid efter blev han Sognepræst i Kjøge, og derfra kaldtes han til Helsingør efter M. Søren Torndals Død, der synes at være indtruffen i Begyndelsen af Aaret 1616⁵⁾. Ligesom Forgjængeren blev han Herredets Provst, men kaldtes allerede den 6te Juni 1617 til

Tumulus Erasmi Laurentii, Pastoris Ecclesiæ
Helsingorensis, qui in vera fide ac confessione
Domini nostri Jesu Christi obdormivit A^o Do:
ætatis officii

Pertæsus mundi mirabills hicque recondor;

Non moritur fidens sangvine, Christe, tuo.
Hunc lapidem marmoreum mihi dono dedit sin-
cerus meus amicus Franciscus Laurentii.

Quod tu es, ego fui.

Quod ego sum, tu eris.

¹⁾ Se min Udg. af Lyskanders Scriptores Danici, p. 220. I Anm. staar urigtig, at Hr. Rasmus Lavritsen blev kaldet af Herluf Trolle, istedenfor fra H. T.

²⁾ Kommunitetets Matrikel i Konsistoriets Arkiv.

³⁾ Gjellerup, Jens Dinesen Jensen, S. 35 Not.

⁴⁾ Personalhist. Tidsskrift III, 134—5.

⁵⁾ Se foran, S. 333. I Helsingørs Kæmnerregnskab for 21 Decbr. 1615 — 21 Decbr. 1616 anføres, at M. Niels Simonsen oppebar som Sognepræst en Aarsløn af »250 Mark gode«; men deraf behøver dog formentlig ikke med Nødvendighed at fremgaa, at han allerede skulde være kaldet 1615.

Biskop i Oslo og Hamar Stift ¹⁾), hvor han virkede til sin Død 1639 ²⁾).

6. Mag. **Hans Kruse** (1617—25). Istedenfor den Præst, som Helsingør afgav til Biskop i Oslo, fik Staden til Gjengjæld en Præst fra Norge, nemlig den nævnte Hans Kruse. Om denne kunne vi oplyse følgende: Han var født i Bergen og blev i Februar 1593 immatrikuleret ved Universitetet i Rostok ³⁾). Efter Hjemkomsten blev han den 9de November 1601 kaldet til resid. Kapellan ved Domkirken i Bergen, i hvilken Stilling han var til 1609, da han blev Sognepræst i Lekanger, og samtidig eller senere tillige Provst i Sogn ⁴⁾). I Foraaret 1617 kom han til Kjøbenhavn for at tage Magistergraden, og blev ved denne Lejlighed immatrikuleret ved Universitetet, som han ikke tilforn havde besøgt ⁵⁾). Som Provst var han øverst i Rækken af de 18 Magistre, som Prof. Hans Jensen Alanus creerede den 20de Maj 1617 ⁶⁾). Kort efter (16. Juni s. A.) kaldtes han til Sognepræst i Helsingør. Vi vide ikke, hvad der har foranlediget dette Valg. Men sikkert have personlige Forbindelser her gjort sig gjældende, da det vel ellers ikke godt kunde falde det helsingørske Borgerskab ind at kalde en dem ubekjendt norsk Præst til er saa fremragende Stilling i deres Midte. Om M. Hans Kruse er rejst tilbage til sit fjerne Hjem i Norge for at ordne sine Sager, eller om han med det samme er forbleven i Helsingør og har overladt sin Hustru at beskikke Huset hist oppe, maa vi lade henstaa uafgjort; men saa meget er vist, at det varede længe, inden han

¹⁾ Norske Rigsregistrarer IV, 636—7.

²⁾ Se Pontoppidan, Ann. eccl. Dan. III, 193—4.

³⁾ Norske Saml. I, 89.

⁴⁾ Norske Mag. II, 615. Hatting beretter, at Hans Kruse allerede 1596 blev Kapellan i Bergen; men da denne Forfatter plejer at være lidet nøjagtig i sine Angivelser, har jeg foretrukket at følge Edvardsens Bergens Beskrivelse a. St.

⁵⁾ Rørdam, Kbhvns. Univ. Hist. III, 447 Not.

⁶⁾ Personalhist. Tidsskrift III, 137.

fik alle sine gamle Forhold afviklede; da han siden maatte erhverve et Kongebrev af 1. April 1620 til Lensmanden paa Bergenhus, af følgende Indhold: »Vid, at eftersom os elsk. Hr. Hans Kruse, Sognepræst udi vor Kjøbsted Helsingør, underdanigst for os haver ladet berette, hvorledes hannem tilstander nogen Gjæld af adskillige Personer udi dit Len, hvilken han, formedelst han saa hurtig hid maatte nedflytte, ikke kunde fange opkrævet: da bede vi dig og ville, at naar forskrevne Hr. Hans Kruses visse Bud dig herom besøgendes vorder, du hannem da udi alle Maader est behjælpelig, at han samme sin Gjæld, med hvis Interesse og Skade han derover lidt haver, efter hans forseglede Breves og Haandskrifters Lydelse, maa uden al videre Forhaling og Besværing bekomme«¹⁾. Sagerne maa ikke have været saa lette at bringe i Orden, da vi se, at den kgl. Befaling til Lensmanden om at forhjælpe »M. Johannes Krusius«, Sognepræst i Helsingør, til at vederfares, hvad Lov og Ret er, fornyedes Aaret efter²⁾. Om de Stridigheder, han havde med den tyske Præst i Helsingør, Hr. Augustinus Sandt, angaaende Grænserne for deres Embedsvirksomhed, er tidligere talt i disse Samlinger³⁾. Den 16de November 1621 døde M. Hans Kruses Hustru, Birgitte Nielsdatter (født i Norge), i en Alder af 36 Aar, og »i sit Ægteskabs 18de Aar«. Hun var Moder til 10 Børn⁴⁾. Hendes efterladte Ægtefælle lagde 1624 en Ligsten over hende i S. Olai Kirke. Aaret efter — 1625 — døde han selv. Følgende Indskrift paa Siden af Opgangen til Prædikestolen i S. Olai Kirke sættes i hans Tid:

¹⁾ Norske Rigsregistr. V, 92.

²⁾ Norske Rigsregistr. V, 126.

³⁾ Se foran S. 333, Not. 2. Ny kirkehist. Saml. III, 166.

⁴⁾ Blandt disse var formodentlig en af de yngste: Sille Hansdatter Kruse (født i Helsingør), der siden blev gift med Jørgen van Weelen, Raadmand i Helsingør († 20 Juni 1688). Efter Gravskrift i Ny kgl. Saml. 647. 4to.

»Den ævige Gud og Hans velsignede Kirke til Beprydelse, hæderlige og højlærde Mand Mag. Hans Kruuse, Sogne-Herre, hans Medtjener, hæderlige og vellærde Mand Her Peder Lange, udi deres Tid haver ærlig og velforstandig Mand Villum Mortensen, K. M. Toldskriver, ærlig og velagte Hans Poulsen, denne Bekostning gjort med en god Villie, dette Aar, Anno 1624, andre til et godt Exempel at efterfølge.

Alt det, vi haver, er Guds gode velsignede Gaver«.

4. Kapellaner ved S. Olai Kirke.

1. Hr. **Oluf Jepsen**, Kapellan i Helsingør, udstedte den 3die Februar 1541, i Forbindelse med Sognepræsten Peder Samsing med flere, et Vidnesbyrd vedrørende S. Jakobs Hus i Helsingør. Hans Segl, der er paatrykt Brevet, viser et adeligt Skjold med en Lilje, hvorover staar Bogstaverne O. J¹). Ventelig har han da været af adelig Slægt, noget der ikke var saa ganske ualmindeligt med Præster i den allerførste Tid efter Reformationen.

2. Hr. **Oluf Rafn** formodes at have været den næste Kapellan. Om ham kan efter forskellige Kilder meddeles følgende: Den 18de Avgust 1537 fik Hr. Oluf Rafn kgl. Præsents, som det endnu efter gammel Skik kaldtes, paa Branderslev Kirke ved Nakskov, der var ledig ved Hr. Rasmus Michelsens Død. Præsentsen udstedtes efter særlig Anbefaling af Dr. Johan Bugenhagen og efter »den ny Formular«, hvorved Præsten forpligtedes til at rette sig efter Reformationens Grundsætninger saa vel med Hensyn til Forvaltningen af Præsteembedet som i sit Levned²).

¹) Aarsberetn. fra Geh.-Ark. IV, Till. S. 13—4. Det er altsaa urigtigt, naar den gamle helsingørske Brevbog, som er citeret i Ny kirkeh. Saml. V, 818 Not., kalder denne Kapellan Oluf Sørensen.

²) Danske Kancelliregistranter 1535—50, S. 48. Den ny Formular findes i min Udgave af Ped. Laurensens »Malmøbog«, S. LXXV—VII.

Nogle Aar efter mistede han dog Embedet paa Grund af et begaaet Drab¹⁾. Dette maa dog vistnok være sket under Omstændigheder, der i væsentlig Grad forringede Brøden, eftersom Universitetet 1544 tog ham i sin Tjeneste, først som Pedel, siden som Notarius og endelig som Qvæstor eller Rentemester, i hvilken sidste Stilling han var til 1549²⁾. Derefter maa det formodentlig være lykkedes ham at faa Tilladelse til atter at søge præstelig Virksomhed, da vi siden finde ham i offentligt Embede — og formodentlig som Kapellan — i Helsingør. I Stadens Tingbog læses nemlig under 24de Oktober 1554: »Blev Hr. Oluf Rafn venligen og vel fordragen med Villum Thomsen. Item gjorde Borgmester Sander (Lejel) Spørgsmaal til forskrevne Hr. Oluf, om han havde noget klagemaal imod nogen af Borgerne, eller om han ikke havde faaet Løn til gode Rede. Hvortil han gav for Svar, betakkendes først de Dannemænd Borgmester og Raad for hans Løn til gode Rede, han havde faaet, dernæst betakkede dennem og den ganske menige Almue for al god Omgjængelse³⁾. Hans senere Skjæbne er os ikke bekjendt.

3. Hr. **Rasmus Lavritsen** (1557—62), se ovf. S. 358—60.

4. Hr. **Christian** fra Norge blev den 25de Avgust 1564 antagen til Kapellan. Hans visse Løn var 48 Mark. Den uvisse Løn, som kunde falde, lovede Sogneherren, Hr. Rasmus, og Hr. Christian, at de i Mindelighed vilde forenes og fordrages om. »Derimod lover Hr. Christian med Guds Hjælp at fuldgjøre saadan Tjeneste: først at prædike hver Søndag om Morgenens til Ottesang, desligeste hver Søndag om Aftenen til Aftensang; item at prædike om Tirsdagen udi Kirken, og at prædike om Torsdagen i Helliggesthus for de fattige« (Raadstuebogen). Han kan dog kun have været her i meget kort Tid.

¹⁾ Helse, Diplom. Viberg. S. 297.

²⁾ Kjøbenhavns Univ. Hist. 1537—1621, I, 653. 662. 666.

³⁾ Kjøbenhavns Univ. Hist. 1537—1621. II, 755.

5. Hr. **Hans**. Om denne Mand vide vi kun, hvad ovenfor S. 306 er anført, at han 1566 en Tidlang havde været Kapellan og Medtjener ved Sognekirken i Helsingør; men i det nævnte Aar opsagde han sin Tjeneste.

6. Mag. **Hans Christensen Sthen** (1566—83), se ovf. S. 305—21.

7. Mag. **Anders Christensen Skovgaard** (1583—1611). Om denne henvises til hans egne Optegnelser om hans Levned, der ere meddelte i Kirkehist. Saml. 3. R. II, 338—9.

8. Mag. **Peder Rasmussen Lange** (1611—25) var født i Helsingør 1589, og var en Søn af Byfoged Rasmus Lange. Han blev 1611 Kapellan i sin Fødeby, og havde som saadan en Løn paa »200 Mark gode« af Kæmnerkassen. 1625 efterfulgte han M. Hans Kruse som Sognepræst og Provst og tog 1627 Magistergraden i Kjøbenhavn. Efter 20 Aars Ægteskab mistede han 1633 sin Hustru Karine Villumsdatter, der havde født hannem 11 Børn¹⁾, deriblandt Rasmus Lange, der blev Kapellan i Helsingør, og Vilum Lange, der blev Professor. Mag. Peder Lange havde i sine senere Aar ligesom flere af sine Formænd mange Stridigheder med den tyske Præst²⁾. Paa det malede Billede af ham, som findes i Sakristiet i S. Olai Kirke, angives han som død den 25de April 1645; men Aarstallet bør rettes til 1646³⁾.

¹⁾ Ved Kirkens Alterfod lagde M. Peder Lange en Ligsten med følgende Indskrift over hende

D. O. M. S.

Hic quiescunt ossa et cineres honestissimæ Matronæ Chatarinæ Wilhelmi F. Conjugis Mag. Petri Langii Pastoris et Præpositi Helsingorensis dulcissimæ, quæ exantlati maligni mundi molestiis Mater XI Liberorum Anno Christi 1633, 25 Julii, ætatis suæ 36, conjugii 20, anima ad Deum præmissa, corpus reliquit terræ.

²⁾ Se herom Ny kirkehist. Saml. III, 168—9.

³⁾ Se Aarsberetn. fra Geh.-Ark. III, Tillæg, S. 114—5. 125.

5. Anden Kapellan ved S. Olai Kirke.

Fra Aaret 1597 var der foruden den nævnte første eller øverste Kapellan endnu en anden, hvis Opgave det navnlig var til Aftensang at holde »Catechismi Prædiken«. Af saadanne kjendes i Tiden før 1617:

1. Mag. **Alexander Hansen Lejel** (1597—1600), der tillige var Skolemester (se ovf. S. 335—36).

2. Hr. **Christen Nielsen Pram** (1600—..). I Kæmnerregnskabet findes nemlig følgende Post: »Givet Christen Nielsen Pram, som prædiker Catechismum, til Fortæring og Vognleje, der han ordineredes — 8 Mark«. Videre Efterretninger om ham savnes.

3. Hr. **Jens Christensen Langh**, der 1609 var Skolemester, har vistnok tillige været 2den Kapellan (se ovf. S. 339).

4. Hr. **Jørgen Henriksen**, tidligere Hører ved Helsingør Skole (se ovf. S. 355—6), blev 1614 2den Kapellan og forekommer som saadan endnu 1616, da han oppebar en Aarsløn paa »87¹/₂ Mark gode« af Kæmnerkassen.

Om de senere Kapellaner henvises til de kortfattede Oplysninger, som findes i Wibergs Præstehist. I, 589. Om de tyske Præster i Helsingør nøjes vi med at henvise til, hvad der om disse er meddelt i Ny kirkehist. Saml. III, 163—72¹).

Tillæg.

1.

Blandt D. G. Zwergius's talrige efterladte Haandskrifter, der vidne om den overordentlige Flid, som denne fortjente Mand anvendte paa Indsamling af Bidrag til Danmarks Kirke-

¹) Hertil maa føjes, hvad ovf. S. 353 er meddelt om Hr. Herman Malthan..

og Personalhistorie samt Topografi, findes i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml. 647, 4to, et tykt Kvartbind, der iblandt andet indeholder Afskrift af en righoldig Samling af Indskrifter i S. Olai Kirke i Helsingør med Titel: „Inscriptiones, Epitaphia et Picturæ, quæ reperiuntur in Templo St. Olai, quod Helsingoræ est exstructum, collecta et exscripta Anno MDCCXXXVIII a Petro Orslef“.

Af denne Samling er en og anden Notits benyttet i det foregaaende. Her skal endnu meddeles uforandret en lille historisk Udarbejdelse, hvormed den slutter; den er formentlig ikke uden Interesse, om der end kan paavises en og anden Fejl i den.

Udi de sidste Papistiske Tiider haver udi St. Olai Kirke staaet efterfølgende Altere, som alle have havt deres visse Tillæg af Jord-kyld og andet saadant, som efter Reformationen og Hospitalets Stiftelse er kommet, en Deel til bemeldte Hospitals Indkomsters Fremtarv, en Deel til anden Brug.

1. St. Jørgens Alter.

2. St. Olufs Alter. Dette Alters sidste Papistiske Præst haver heedt Hr. Jens Matzen, og haver boet sin Livstiid efter Reformationen frie udi dette Alters Præstegaard, og tillige af Kong C. 3 beholdt, saalænge hand levede, udi Forleening baade dette og St. Crucis Alters (Nr. 3) Indkomster, uden at giøre nogen Tienneste. Haver endnu levet 1548. Samme Gaard synes efter bem^{te} Hr. Jensis Død at være falden til Byens og Magistratens frie Disposition, og haver lagt der, hvor nu paa Kirke-Gaardens Platz een af Capellanernes Boliger er. NB. Fra den tiid af, at det blev Ao. [1692] bevilget, at her i Byen skulde til den danske Kirke ikkun være een Capellan, har een af disse Capellaners Boliger enten været bortleyet, eller og beboet af Præstenker, indtil Ao. 1738 da Huuset blev bortsolt, saasom det var heel brøstfældigt, og dend Leye, som Kirken nød aarlig, kunde neppe strække til Huusets nødvendige reparation. Ja det skal ofte i nogle Aar have staaet ledigt.

3. St. Crucis eller Hellig Kaarsis Alter.

4. ^{Starum} Animarum eller Hellige Siælis Alter.

5. St. Niniani Alter, om hvilket tilforn er meldt ¹⁾, dog er dette Alters Tilbehør siden lagt til Hospitalet.

6. St. Ursulæ Alter havde ingen Jorder.

7. St. Gertrudis Alter, af hvis Indkomster een Deel ogsaa er lagt til Hospitalet. Derforuden har der været et andet

8. St. Gertrudis Altere bag den store Kirke-Dør, som synes at have staaet, hvor den store Jern-Lys-Arm er fæstet i Væggen ved Daaben.

9. St. Mariæ Magdalenæ Alter.

10. St. Jacobs Alter, hvis Indkomster ere lagde til Hospitalet.

11. Altare Corporis Christi. eller Hellig Legems Altere. Hvis sidste Præst haver heedt Hr. Oluf Adamsen, haver og efter Reformationen beholdet paa Livs-Tid Bolig udi samme Alters Præste-Gaard paa Kirke-Gaarden, og haver haft i Forleening, mens hand levede, St. Mariæ Magdalenes Alters (Nr. 9) Indkomster. Item St. Gertruds Alters Tillæg (Nr. 8). Item en Deel af St. Olufs Alters (Nr. 2) Indkomster. Hellig Legems Alters tilhørende Kalk haver hand fra sig leveret til Christiern Pedersen.

NB. Denne Christen Pedersen studerede længe i Paris, hvor hand imidlertid blev Magister Artium, og allerførst udgav af Badii Ascensii Trykkeri Saxo Grammaticus efter et MSt., som Biskoppen i Roeskilde Lauge Urne hannem af sit Bibliotheque forskaffede. Da hand kom hjem igien til Danmark, blev han Cannik udi Lund i Skaane

¹⁾ Tidligere i Skriftet findes følgende Notits: „Nok findes i Sacristiet et Alter S. Jacobo, S. Niniano og S. Andreæ indviet og stiftet. Hvorudi St. Jacobus, St. Ninianus og St. Andreas findes i fuld positur udhugne i Træ og træffelig forgyldt. Alteret er med dobbelte Flager, hvorpaa adskillige Billeder ere afmalede, men Udtydningen er ikke at udgrunde, uden det maa være S. Niniani Bedrifter, saasom der findes paa adskillige Stæder en Biskop i sin Biskoppelig habit med sin Biskoppelig Hue paa og Stav i Haanden. NB. Som Hr. Biskop Wøldike lod sit portræit indsætte i Sacristiet, saa blev dette Altar nedtaget, og findes nu i Capellet paa Kirkens nordre Side ved Arentzens Begravelse.“

og Erke-Bispens Canceler. Fuldte siden Kong Christian den Anden i Landflygtighed. Men døde omsider i Helsingør ¹⁾ Aar 1554 og blev der begravet.

12. St. Catharinæ Alter, hvis Rente og Tillæg er ogsaa kommet til Hospitalet.

13. Rosencrantz-Alter har været af de riigeste. Dets sidste Præst har heedt Hr. Jep og haver efter Reformationen givet sig hen at boe paa Esserom. Har dog beholdt i Forleening af Kong C. 3. alle samme Alters Indkomster, som efter hans Død ogsaa ere lagde til Hospitalet. Han haver levet 1548, men været allerede død 1553.

14. St. Olufs Alter (*cujus nomen ad discrimen prioris addita est descriptio*;) i Choret; item: Høie Altere.

15. St. Trinitatis Capelle, og der udi et Alter af samme Navn.

17. St. Rochi Alter. Dette Alters Rente er af Kong C. 3 Mester Anders Jepsen undt (som i de Papistiske Tiider var Sogne-Præst her i Helsingør) sin Lives-Tiid, og haver hand nogen Tiid derefter opladet til Borgemester og Raad efter de Breve og Vilkaar, derom er giort, hvoriblant samme Mester Anders A. 1544 ogsaa haver opladet sin Præstegaard til den første Lutherske Præstes Hr. Peder Samsings Boelig.

2.

Paa den ovennævnte Præsts, Hr. Peder Samsings, Epitaphium i S. Olai Kirke staar (eller stod) i Randen:

Monumentum hocce renovari curavit Laurentius
Christiani Rhodius Consul An. MDCL.

Den her nævnte Lavrits Christensen Rhod var en i sin Tid anset Mand i Helsingør, der er bekjendt som Oversætter gudelige Skrifter. Han har efterladt sig nogle Optegnelser om sit Levned, der hidsættes her efter hans, som det synes, egenhændige Opskrift, i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml. 1777 b 4to, Vol. I.

¹⁾ Dette forholder sig dog ikke saa, se C. J. Brandt, Om Lunde-Kanniken Christiørn Pedersen og hans Skrifter. S. 342.

Peregrinatio vitæ meæ.

Er ieg Lauridts Christensøn barnfødt vdi Jutland, vdi Wendsøssel, vdi Huetboherridt, vdi Aabye Sogn, i en Bye kaldis Christrup, Anno 1585 den 2 Octb.

Parentes waare: Christen Lauridsøn, Buold Jacobsdaatter.

Disse mine salige foreldre haffuer sielff giort deres flid med mig i Barndommen, saa wit muligt waar, i min Børnelerdom, indtil ieg waar 5 Aar gammel, da haffuer de aff christelig betenckende antaget en Skolemester, som mig hiemme i deres Hus haffuer allene informerit paa nogen Aars tid, indtil ieg fandtis bequem och saa før at sættes fra dennom, och de da skickede mig vdi Aalborg Skole, der den nu salige, hederlige och høilerde Mand Doctor Niels Paaske, Biskop til Bergen, der da waar Rector Scholæ, huor ieg continuerede indtil ieg waar 15 aar gammel. Hic testimonium ¹⁾).

Anno 1600 om Paasken, imod mine kiere foreldris willie, (det mig Gud forlade) begaff ieg mig derfra Skolen och offuer til Kjøbenhaffn, vdi huilcken triuial Skole ieg forholt mig it Aar, at ieg da vnderlig imod al min Act och Forset kom fra Bogen, hvilket mig tit och offte, med vaade Øyne och heede Taare, haardelig haffuer angret. Dog were Gud ewig loffuet, som mig saa wiit haffde ladet bliffue wed Bogen, at ieg endda haffde et Lius och min Forlystelse der aff i mit Liff og Leffnit.

Anno 1601 om Paasken kom ieg vdi Tienniste med erlig och welfornemme Mand Henrich Friderichsøn, Kong. May. Toldere vdi Halmsted, nu salig med Gud, vdi huis Tienniste ieg waar i 3 Aar. Hinc ejus testimonum ¹⁾).

Derfra kom jeg vdi Tienniste paa Sælfuitsborg Slot hos Slodzskriffueren, huis Naffn waar Lauridz Christensøn, huor ieg da tientte i Skrifferstuen, midlertid erlig och welb. Mand Axel Gyldenstiern och hans Søn effter hannom, welb. Mand Hr. Knud Gyldenstiern, haffde Slottet, vdi 2 Aar. Testimonium ¹⁾ præsto.

¹⁾ Findes ikke indført.

Anno 1605 kom ieg hid til Croneborg, huor ieg tiente vdj skriffuerstuen vdj erlig og welb. Mand Jochim Bülous Tid paa 6 Aars Tid, først vnder Morten Jespersen och siden vnder Johan Bøguad, slodzschriffuere. Hinc testimonium.

Anno 1611 den 2 Junij er ieg aff Guds Forsiun kommen i Ecteskab med min kiere Hustru Margreta Hansdaatter, och, Deo gratia, wi haffue leffuet meget vel tilsammen, och Gud haffuer rigeligen forsiunet os i samme woris Ecteskab, saa wi icke nock kand hannom fuldtacke.

Vdj samme Aar, i den da begynte Suenske Feide, bleff ieg fordret aff min forige salige Husbond, welbemelte Jochim Bülou, da Ritmester offuer it Compagnie Tydske och Frandsesche Ryttere, at were hans Musterschriffuer, vdj huilcken Bestilling ieg waar, saa lenge Krigen warede och paastod, der hos haffde 3 Heste vnder Comgagniet paa Besolding. Her paa den salige Mands rictig Quittanz och Pass paa Reginskab och Tienniste.

Anno 1622 bleff ieg aff B. och Raad forordnet at were Offuerformønder først med den Dannemand sl. Peder Suendsøn och siden med s. Jørgen Gudmandsøn wed femte Aars Tid det betiente, indtil Anno 1627 den 26. Feb. ieg vuerdig er aff erlig och welbyrdig Mand Hr. Jørgen Vrne, Danmarckis Rigis Marsk, da Slodz Herre her paa Croneborg, bleffuen forordnet at were Kong. May. Byefoget och Toldere her vdj Byen, huilcken Byefogdis bestilling ieg forualtet wed 4 Aars tid, indtil den 30 Novemb. Anno 1630, ieg aff erlig och welbyrdig Mand Friderich Urne til Bregentued, Kong. Ma. Befalingsmand paa Croneborg och Friderichsborg, er med Borgemesters og Raads Willie och Samtycke forordnet at were Raadmand her sammesteds. Imidlertid haffuer ieg tuende Gange werit forordnet at were Hospitalsforstandere, en Gang 5 Aar och den anden Gang 4 Aar.

Saa vidt Optegnelserne om Lavrits Christensen Rhods Levned. Om hans Dødsdag underrettes vi ved følgende Gravskrift i S. Olai Kirke:

Hoc Monumentum in Dei ter opt. max. honorem inque
immortalis memoriæ vigorem Templo huic L. M. ¹⁾
consecrarunt

Vir prudentissimus ac spectatissimus D. Laurentius
Christiani Rhodius, Prætor Telonarius ac Consul
hujus urbis meritissimus, Ao. Christi MDLXXXV.
IV. ²⁾ Octob. natus, et Ao. MDCLI, ætatis LXVI,
die 1. Maji denatus.

Nec non honestissima oc ornatissima Matrona Mar-
gareta Johannis Ao. MDLXXXVIII. V. Martii
vitam mortalem ingressa, et Ao. MDCL. ætatis
LXIII, die XIV. Martii pie egressa.

Quæ lectissima Conjugum Biga postquam XXXIX An-
nos suavissime sibi convixerunt, et pietate Deum, virtute
homines demeruerunt, jam æternam justitiæ coronam cum
omnibus Servatoris Epiphaniam desiderantibus placide præsto-
lantur. Anno MDCL.

Paa Epitaphiet er fremstillet Christus, der opstaar af
Graven med Sejerfanen i Haanden. Paa Siderne findes de
fire Evangelister med deres Symboler udhugne i Træ, og
endelig Lavrits Rhods og Hustrus Bomærker ³⁾.

Hvad der særlig har interesseret os ved denne Mand,
er hans Skribentvirksomhed, da han heri viser sig som en
vel belæst, kristelig sindet og brav Mand. Vi skulle derfor
her endnu meddele nogle Oplysninger om de af ham ud-
givne Skrifter. Det første er:

Theoria vitæ æternæ. Historiske Bescriffuelse om det
Evide Liffs gantske Hemmelighed . . . Ved D. Philippum
Nicolai, fordum Pastor til S. Catharinæ Kircke i Ham-

¹⁾ Betyder maaske: lugentes mariti. Lavrits Rhods Alder og Døds-
dag maa være tilføjet efter hans Død.

²⁾ Vistnok en Fejl for II. (Se Side 370).

³⁾ Ny kgl. Saml. 647. 4to.

borg. Nu aff Tydsken paa vort Danske Maal udsat aff Lauritz Christenssøn, Indvaaner i Helsingør. Prentet i Kiøbenhaffn, aff Salomone Sartorio, Anno Christi 1632. (410 Sider i 4to).

Forfatteren af Skriftet, D. Philip Nicolai († 1608), var en i sin Tid meget bekjendt og anset luthersk Skribent og en fanatisk Modstander af Calvinismen¹⁾; han skriver en meget levende Stil, som i det hele er godt gjengivet af den danske Oversætter, hvis Arbejde maa have vundet betydeligt Bifald, da det, trods sit store Omfang, allerede 1640 udkom i en ny Udgave²⁾. Oversættelsen er tilegnet Rigsraad Frants Rantzov til Rantzovsholm, Statholder i Kjøbenhavn og Hovedsmand over Møen. I denne Tilegnelse (dat. Helsingør 2. Januar 1630) anstiller Udgiveren først en længere Betragtning over de Ord hos Sirach (7, 37): I alle dine Bestillinger kom dine sidste Ting i Hu, og du skalt ikke synde evindelig. Derpaa fortæller han, hvorledes han til sin egen Opbyggelse og for at forslaa Tiden paa sine Sørejser og siden i sine Fritimer blandt andre Bestillinger havde oversat Skriftet uden Tanke om at udgive det; men at mange Godtfolk, hvem dette var kommet for Øren, havde opfordret ham til at lade Skriftet komme for Lyset, hvorfor han havde raadført sig med Biskop H. P. Resen, der „havde ladet sig samme Arbejde vel befalde, og det hos sig en Tid lang beholdt, approberet og til Trykken befordret“. Biskoppen har da ogsaa ledsaget Skriftet med en lang Fortale (dat. Kjøbenhavn, S. Michels Dag 1531), hvori han bl. a. meddeler ret udførlige biografiske Oplysninger om D. Philip Nicolai, hvis hele theologiske Retning stemmede saa nøje med Resens egen og neppe har været uden Indflydelse paa samme. Han fortæller, hvorledes nogle islandske Studenter paa Rejsen fra deres Hjemstavn til Kjøbenhavn kom til Hamborg, hvor de gjorde Bekjendtskab med D. Philip Nicolai og gav ham Beretning om Biskop Gudbrand Thorlaksens Fortjenester af Islands Kirke-

¹⁾ Se Tholuck, *Vorgeschichte des Rationalismus* II, 1, 49.

²⁾ Denne Udgave omtales ikke i Worms *Lexicon* over lærde Mænd.

væsen, hvad da gav Anledning til nærmere Forbindelse mellem disse to Mænd. Ligeledes refererer Resen Indholdet af et Brev, som Nicolai kort før sin Død havde tilskrevet ham selv og deri udtalt det Ønske, „at Sacramenterere (o: Calvinister) og Anabaptister jo ikke skulle faa Overhaand i disse lovlige Kongeriger, men maatte dog afværges og hindres i Tide, hvorved han og hjærtelig vilde glæde sig . . . og det med Bøn og Taksigelse af inderste Hjærte og Aand, at den rette evangetiske Sandhed maatte her ogsaa saaledes troligen forfremmes, imod mange hemmelige Griff og al Skjædeløshed, ved grandgivelig Varetægt og Flittighed i det kongelige Academi, Skoler og saa mange herlige Kirker her i Norden vidt og bredt“ — „hvilket,“ tilføjer Resen, „den gode, barmhjærtige Gud endnu til denne Dag haver naadeligen givet Lykke og Velsignelse til imod allehaande Vending etc.“

Ogsaa Sognepræsten i Helsingør, Peder Lange, har ledsaget Skriftet med en dansk Fortale (dat. 10. Sept. 1631). Desuden findes der en Række latinske Digte til Skriftets og Oversætterens Pris, nemlig af den nævnte Petrus Erasmi Langius, Pastor cætus Helsingorensis, af E. Fr. (formodentlig Erasmus Francisci, Præst i Græsted og Maarum), af J. Ch. A. (o: Jens Christensen Aalborg, Slotspræst i Kjøbenhavn), af Andreas Joannis Aalburgius, Ecclesiæ Petrinæ apud Slaglossianos Pastor, af Saxo Jani Eigb., Past: Raml: et Ann:¹⁾, af P. C. O. (o: Petrus Christiani Orthunganus) V. D. Comminister apud Helsing:²⁾, og af Ericus Johannis H., v. d. comminister Helsing.

Bag efter selve Skriftet følge fire Salmer med Overskrift: „Det evige Liffs Børnessang, Erlig Velb: Frantz Rantzov etc. til Nyt Aar“. Ved Slutningen af dem: „1. Ja-

¹⁾ Om denne Mand findes Efterretninger i Ny kirkehist. Saml. I, 149 ff.

²⁾ Denne Mand var altsaa endnu 1631 1ste Kapellan i Helsingør, og den efterfølgende Erik Hansen 2den Kapellan; det maa altsaa være urigtigt, naar Wiberg (I, 588) siger, at Hr. Peder Christensen Vordingborg allerede afgik 1626, og at Hr. Erik Hansen s. A. blev hans Eftermand.

nuar: 1632. R.". Dette R. betyder vistnok Resen, da flere af Salmerne kjendes andenstedsfra som Biskop Hans Povlsen Resens Oversættelser fra Tydsk. Her forekomme de imidlertid første Gang trykte paa Dansk, hvad der giver denne Udgave en særlig Interesse. Salmerne ere:

1. Af Høyheden oprunden er (efter D. Philip Nicolai's „Wie schön leuchtet der Morgenstern“).
2. Spør du, huorfor Guds Menighed.
3. Min største Hiertens Glæde (at sjunges som: „Hertzlich thut mich erfreuen, Die liebe Sommerzeit“).
4. Herre Christ, vilt mig forlæne (som: „Aus meines Hertzen grunde“, efter Jer. Nicolai).

Grundtexten til dem alle fire findes trykt i Philip Nicolai's Skrift „Freuden-Spiegel des ewigen Lebens“ (1599). Nr. 1, 3 og 4 findes efter senere Kilder aftrykte i Brandt og Helvegs Danske Psalmedigtning I, idet dog „Af Højheden oprunden er“ neppe med Rette dèr henføres til Hs. Chr. Sthen¹⁾. Af Nr. 2 skal her anføres det første Vers, der tilstrækkelig antyder den varme Tone, som hviler over disse „det evige Livs Børnesange“:

Spør du, hvorfor Guds Menighed
Er i stor Banghed og Fortrød
Med Hjærtens Sorg og Møde:
Da vid, at hun saa inderlig
Nu brænder i sig hjærtelig
Imod sin Brudgom søde,
Græder, beder:
O min Herre, Brudgom kjære,
Jesu milde,
Kom og glæd mit Hjærte lille!

Det andet Skrift, vi have af Lavrits Christensen Rhod, har til Titel:

Discursus de certa incertitudine rerum humanarum.
Verdsens Speyl. Hvor udi handlis om Verdens Leff-

¹⁾ J. N. Skaar, Norsk Salmehistorie I, 372.

net, Væsen oc Vbestandighed. Aff den hellige Skriff
oc verdslige Historier beskreffvet ved M. Georgium
Cieglerum, Pastorem til Riga, oc nu aff Tydsken paa
Danske udsat aff Lauritz Christensøn, Indvaaner i Hel-
singer. Prentet udi Kiøbenhaffn aff Peter Hake, Aar
1648. Paa Peder Andersøn Bogførers Bekost: oc fin-
dis hos hannem tilkiøbs. (407 Sider i 4to).

Skriftet, der indeholder en vidtløftig og farverig histo-
risk Exempelsamling, nærmest beregnet paa at vise de jor-
diske Glæders Ubestandighed, indledes med Oversætterens
Dedication (dat. Helsingør 25de Maj 1648) til „Hr. Friderich
den tredie, udvalgt Prinds til Danmark og Norge“, hvori
der bl. a. gives en mørk Skildring af Samtidens Sædelighed,
idet den fremstilles som „en Tid fuld af Bedrageri og fuld
af Ondskab“. I M. Georg Cieglers derpaa følgende Dedi-
cation til Hr. Georg Farensback, Vendisk Voivod, Senator i
Polen og Littaven, Kgl. Maj. i Polen og Sverige General-
Krigsøverste i Lifland (osv.), fortælles bl. a., at denne Mand
i sin Tid havde været antaget til Krigsøverste og Marskal
af Kong Frederik II i Danmark og af denne var sendt
Danzigerne til Hjælp mod Kong Stephan i Polen. — I Bi-
skop Jesper Brochmands derefter følgende Henvendelse til
den kristelige Læser anbefales Skriftet og „den ærlige, vel-
agtede og velfornemme Mand, Lauritz Christensøn, Raadmand
udi Helsingør“, berømmes højlig for sine litterære Arbejder.
Det samme sker ogsaa i en Række Vers og Tilskrifter, som
derpaa følge, af M. Georgius Meilandius, Arcis Cronebur-
gensis et Ecclesiæ Germanicæ Helsingorensis Pastor Regius,
af David Christensøn, Sognepræst i Helsingør, af Janus Chr.
Alb., Pastor Hettingensis, der betegner sig som Lavrits Chri-
stensen Rhods „Consangvineus“, af Johan. Pauli, Helst. Pa-
stor ¹⁾, af Peder Christensøn, „Præst af Guds Naade“ i Stedet
ved Sundet ²⁾, af Erasmus Langius, v. D. Comminister, af

¹⁾ Om denne og den foregaaende se Ny kirkehist. Saml. V, 169.

²⁾ Det maa være Helsingør, der menes, og Ped. Christensen er vel
den samme, som ovenfor S. 357 og 374 omtales. Men i hvilken
Præstestilling var han 1648?

Petrus Nicolai Helsing:, Ecclesiæ, qvæ in urbe patria collecta est, comminister, og endelig af Johannes Rosa, Wonsidelio-Francus. Det sidste Stykke er paa Tydsk. Den ovennævnte Peder Christensens Tilskrift er i danske Vers; deraf kan her hidsættes følgende Brudstykke, hvori Lavrits Christensen Rhods Kjærlighed til Præster og fattige Skolepeblinge skildres:

Hand er oc en ret Præste-Ven,
 Oc ynder vel de Klercke,
 Noch de, ret bruge Bleck oc Pen,
 Hans Fromhed stedse mercke.
 De, som haffv' faat dickt Ferle-Smeck
 Vdi den ædle Skoole,
 Oc endnu udstaa Pebling-Kneck
 Med vacker Qvist i Hoole:
 Dem elsker hand som egne Børn
 Oc fremmer dem til beste:
 Thi hand har selff forsøgt tilforn,
 Hvad Skolen er at gæste.
 Veed vel, at mangt et fattigt Barn
 Sidder til Bencks med Hunden,
 Oc slasker om i Dynd oc Skarn
 Om Skrelderne til Munden.
 Veed oc, at en paltet Pusill
 Med Gaasen gaar til Gilde:
 At slucke Tørst, naar hand faar til,
 Gæster hand Post oc Kilde.
 Oc den, som er i ret Armod
 Oc bær den Staff i Haande,
 Begaffver hand paa staaend' fod
 I Pose oc i Kande.

Med denne Lovtale slutte vi disse Oplysninger om den brave helsingørske Raadmand, idet vi tilføje, at en Søn af ham var den Hr. Lavrits Rhode, som oftere har været omtalt i disse Samlinger (se 3. R. II, 325—26) og endte som Provst i Vestenskov paa Laaland.
